

Univerzita Palackého v Olomouci

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Jakub TICHÝ

**Urbanizace národního parku: příklad Špindlerova
Mlýna**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Klapka, Ph.D.

Olomouc 2017

Bibliologický záznam

- Autor (osobní číslo) :** Jakub Tichý (R11126)
- Studijní obor :** Regionální geografie
- Název práce :** Urbanizace národního parku : příklad Špindlerova Mlýna
- Title of thesis :** Urbanization of national park: example Špindlerův Mlýn
- Vedoucí práce :** Mgr. Pavel Klapka, Ph.D.
- Rozsah práce :** 64 stran, 5 vázaných příloh
- Abstrakt :** Záměrem práce je popsat vývoj urbanizace Špindlerova Mlýna. Na základě definování prvotní těžby nerostných surovin přes politické, přírodní a společenské vlivy zhodnotíme historický vývoj města. V závěru popíšeme proces expanze města, stejně tak jako demografický vývoj a budoucí rozvoj.
- Klíčová slova :** Urbanizace, Špindlerův Mlýn, vývoj, výstavba, turismus
- Abstract :** The intension of this thesis is discribe the process of urbanization in Špindlerův Mlýn. According to definition of primary extraction of raw materials through political, natural and social influences we evaluate the historical development of the city. In the end we describe the expansion of the city, just as the demographic process and future development.
- Keywords :** Urbanization, Špindlerův Mlýn, development, construction, tourism

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Urbanizace národního parku: příklad Špindlerova Mlýna“ vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce Mgr. Pavla Klapky, Ph.D. a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Pavlu Klapkovi Ph.D. za ochotu, čas, rady a cenné připomínky a Správě Krkonošského národního parku ve Vrchlabí za poskytnuté materiály.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jakub TICHÝ**
Osobní číslo: **R11126**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Urbanizace národní parku: příklad Špindlerova Mlýna**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce bude na příkladu Špindlerova Mlýna (vlastní vymezení území proběhne po poradě s vedoucím práce) dokumentovat fenomén urbanizace v chráněném území z určitého pohledu (struktura, funkce, demografie, sociologie). Autor zvolí pohledy podle svého uvážení. Pokud to bude možné, zahrne autor do práce i prostorový a historický aspekt urbanizace.

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**

Rozsah pracovní zprávy: **5 000 - 8 000 slov**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Bičík, I., Jeleček, L., Štěpánek, V. (2001): Land-Use Changes and their Social Driving Forces in Czechia in the 19th and 20th Centuries. Land Use Policy 18 (1), s. 65-73.

Butlin, R. A. (1993): Historical Geography. Through the Gates of Space and Time. Arnold, London.

Fanta J., ed. (1969): Příroda Krkonošského národního parku. SZN, Praha, 221 s.

Lipský, Z. (2000): Sledování změn v kulturní krajině. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy.

Lokvenc T. (1978): Toulky krkonošskou minulostí. Kruh, Hradec Králové, 268 s.

Sýkora B., ed. (1983): Krkonošský národní park. SZN, Praha, 276 s.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Pavel Klapka, Ph.D.**

Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **4. června 2013**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2014**

prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 4. června 2013

Obsah

Úvod.....	8
1 Metodika práce.....	9
1. 1 Studium literatury	9
1. 2 Letecké snímkování	9
1. 3 Tvorba map v prostředí ArcGis.....	10
1. 4 Cíl práce	10
2 Urbanizace	11
2. 1 Míra urbanizace.....	13
2. 2 Důsledky urbanizace	14
2. 3 Urbanizace a urbanismus	15
2. 4 Fáze urbanizace.....	16
2. 5 Urbanizace v chráněné krajinné oblasti	19
3 Krkonoše a Krkonošský národní park.....	20
3. 1 Vznik Krkonošského národního parku.....	20
4 Špindlerův Mlýn	22
4. 1 Počátky města	22
4. 2 Těžba ve Špindlerově Mlýně	24
4. 3 Vznik turismu.....	25
5 Urbanizace Špindlerova Mlýna.....	31
5. 1 Expanze Špindlerova Mlýna	31
5. 2 Sociokulturní urbanizace.....	35
5. 3 Demografická urbanizace.....	45
Summary	61
Seznam použité literatury:.....	62
Seznam příloh	64

Úvod

V dnešním světě, a zejména ve vyspělých zemích, je vysoce rozvinutá civilizace a její život hlavně ve městech a přilehlých oblastech. Lidé se po dlouhá staletí a tisíciletí své existence naučili svůj život zefektivnit do takové míry, že jsou na sobě závislí mnohem více než dříve, a přizpůsobili tomu samozřejmě i organizaci svého společenského života. Vytvářejí kvůli tomu mnohem větší a komplikovanější společenství, která s sebou přinášejí důsledky pozitivní i negativní.

Cílem teoretické části této bakalářské práce je na základě rešerše odborné literatury popsat a vysvětlit pojem urbanizace. Budou vysvětleny její jednotlivé druhy i to, kde se s nimi setkáváme. Dále budeme rozebírat možné pozitivní i negativní dopady urbanizace, způsoby měření míry urbanizace a jednotlivé fáze urbanizačního procesu. V rámci teoretické části budou vysvětleny i další pojmy, které s tématem souvisí.

V praktické části se budeme zaměřovat nejprve na Krkonoše a Krkonošský národní park. Z geomorfologického hlediska budeme nejprve celou oblast blíže popisovat, poté se zaměříme i na historii a současnost Krkonošského národního parku.

Blíže se potom zaměříme na konkrétní obec v Krkonoších, a sice Špindlerův Mlýn. Budeme se městu věnovat v historických souvislostech, zhodnotíme historický vývoj města, jeho postupné osídlování i politické, společenské, přírodní a další vlivy, které měly dopad na jeho osídlování a postupný rozvoj. V práci se budeme zabývat historií města a tím, jak se postupně ze skupiny osad, zaměřených především na těžbu nerostných surovin, vyvinulo ve vyhledávanou turistickou destinaci.

S pomocí načerpaných poznatků z teoretické části práce si ukážeme, že i v případě malého města lze vidět jednoznačné projevy procesu urbanizace, ale i zde můžeme pozorovat její důsledky v negativním i pozitivním slova smyslu. Uvidíme, jaký byl vývoj osídlování horské oblasti již od dob Rakousko-uherské monarchie, v průběhu obou světových válek, v období komunismu až po dnešní dobu.

1 Metodika práce

K vytvoření práce bylo použito více metod. Jako první nejdůležitější krok jsme si stanovili výběr potřebné literatury, která se vztahuje k tématu urbanizace v chráněné krajinné oblasti, urbanizace obecně a následně literatura vztahující se k městu Špindlerův Mlýn. Dále byly použity letecké snímky k zákresu vývoje výstavby budov v prostředí ArcGis, historické fotografie a číselná data počtu obyvatel a domů. Samozřejmě byl proveden terénní výzkum, během kterého byly pořízeny fotografie s novodobou podobou města Špindlerův Mlýn.

1. 1 Studium literatury

Nejprve jsme vyhledávali literaturu, která se vztahuje k tématu urbanizace v chráněné krajinné oblasti, ale přes absenci více zdrojů v univerzitní a vědecké knihovně, bylo téma rozšířeno i na pojem obecné urbanizace a popsání jednotlivých fází urbanizace. Následně jsme hledali literaturu, která se zabývá Krkonošským národním parkem a Špindlerovým Mlýnem. Na dané téma existuje mnoho zdrojů, a proto jsme použili novodobou literaturu, aby data byla co nejaktuálnější. V této práci bylo použito nejvíce údajů z knih Zmizelé Čechy – Špindlerův Mlýn od J. Loudy a B. Zázvorkové a od K. Kučy Města a městečka, v Čechách, na Moravě a ve Slezku VII. díl. Historické fotografie byly použity z knih F. Jirásko, Špindlerův Mlýn na dobových pohlednicích a J. Louda, B. Zázvorková, Zmizelé Čechy – Špindlerův Mlýn.

1. 2 Letecké snímkování

Letecké snímky byly použity k zákresu postupného vývoje výstavby budov. Snímky jsme získali od Správy Krkonošského národního parku ve Vrchlabí. Nejstarší snímek je z roku 1936. Bylo užito pouze snímků, které byly v dobré kvalitě a dal se z nich vyčíst tvar a množství budov. Další ročníky fotografií jsou 1969, 1986, 1997 a rok 2012. Od roku 1997 jsou snímky černobílé a místy se nedá jednoznačně určit, je-li daný objekt budova, či les nebo nakloněný reliéf. Proto jsme si pomáhali shodností daných objektů ve více ročnících fotografií.

1. 3 Tvorba map v prostředí ArcGis

Pro potřeby bakalářské práce bylo vytvořeno několik map, které zobrazují vývoj počtu domů, hustotu a strukturu budov a hlavní směry výstavby ve městě Špindlerův Mlýn. Jelikož má obec více center, která jsou od sebe vzdálena, museli jsme město rozdělit na centrum s Bedřichovem, Svatý Petr a Labskou. Jelikož ve vyznačených ořezech map chyběl skiareál Špindlerův Mlýn, museli jsme jej zařadit jednotlivě na samostatný mapový podklad. Na závěr byly vytvořeny mapy vývoje sjezdových tratí na území města Špindlerův Mlýn, protože tyto objekty samozřejmě také spadají do urbanizačního vývoje.

Jako podklad byly použity letecké snímky Špindlerova Mlýna, ze kterých jsme vytvořili polygonovou vrstvu k zákresu budov, polygonovou vrstvu k zákresu sjezdových tratí a polylinovou vrstvu k zákresu hlavního říčního toku Labe.

1. 4 Cíl práce

Cílem práce je poukázat na problematiku urbanizace v chráněné krajinné oblasti a její pozitivní a negativní vlivy na okolní přírodu. Jako názorný příklad města jsme si stanovili obec Špindlerův Mlýn, která patří v České republice k nejvyhlášenějším turistickým a rekreačním střediskům. Nejprve popíšeme historický vývoj města abychom si přiblížili jeho vznik a v jakých obdobích docházelo k největším expanzím města. Mezi další cíle bychom následně zařadili zmapování urbanistického vývoje v prostředí ArcGis, analyzování počtu obyvatel a domů na území města a vložení fotografií s důležitou historickou zástavbou. Během práce budeme spolupracovat s institucemi, které mají potřebná data k dané problematice (Správa Krkonošského národního parku ve Vrchlabí, Český statistický úřad, aj.).

2 Urbanizace

Urbanizace je významný proces, který se stal nezbytnou součástí změn odehrávajících se v prostoru a byl velmi provázaný s technickým pokrokem. Definice urbanizace není v literatuře zcela jednotná, obecně však můžeme říci, že se jedná o proces koncentrace obyvatelstva do měst. S tím souvisí změny v hospodářském, sociálním a kulturním životě, jenž se na úkor venkova soustřeďuje do měst. Jednoduše řečeno, urbanizace způsobuje zvýšení podílu městského obyvatelstva (Johnston a kol., 2000).

Z geografického hlediska je urbanizace proces stávání se městským. Dochází ke koncentraci populace a jejích aktivit do měst. Oproti geografické definici, v té sociologické, je definována urbanizace jako *„nejobecnější prostorová koncentrace lidských činností i obyvatelstva projevující se změnami v chování lidí, v jejich motivacích, v kulturních vzorech i ve formách organizace společnosti. Změny jsou vyvolány životem v prostředí s velkým počtem, vysokou hustotou a značnou různorodostí obyvatel, aktivit i lidských výtvorů“*. (Musil, 1996)

Urbanizaci můžeme zkoumat z několika úhlů a tento proces tak rozdělit do několika rovin. Rozlišujeme urbanizaci:

- Ekonomickou – urbanizace z tohoto hlediska představuje snižování počtu osob zaměstnaných v zemědělství a jejich přesun do průmyslu či služeb. Tento pohled je založen na tom, že některé aktivity jsou spojované s venkovem (rybaření, lesnictví) a jiné se týkají měst a městského způsobu života. Jde o proces spojený s rozvojem průmyslového kapitálu a industrializací.
- Demografickou – jedná se o urbanizaci, kde podíl městského obyvatelstva se zvyšuje stěhováním obyvatel do měst, na úkor oblastí, které je obklopují. Výsledkem tohoto stavu je plně urbanizovaná společnost.
- Prostorovou – představuje proces, kde dochází ke změně uspořádání a vzhledu sídel.
- Sociokulturní – z tohoto hlediska je pojem urbanizace chápán jako osvojování městského způsobu života. Město je centrem sociální změny. Přetváří postoje a zvyky lidí. V současnosti si ale obyvatelé stěhující se na venkov zachovávají své

městské návyky. S jejich příchodem se často vytrácí tradiční venkovský životní styl. Městský styl života tedy v současnosti není spojen pouze s územím města (Gregory, 2009).

Můžeme definovat dva užší přístupy urbanizace. První definuje urbanizaci jako koncentraci populace, na základě které dochází k růstu velikosti a počtu měst, a s tím spojeného růstu podílu městského obyvatelstva v daném území. Druhé užší pojetí představuje urbanizaci pouze jako sociálně psychologický a kulturní jev, kdy obyvatelé přebírají vzory chování, myšlenky a prvky městské kultury. K jejich šíření dochází pomocí difuzí a akulturací.

Difuze představuje výměnu kulturních aspektů, šíření městského způsobu života do venkovského. Tato výměna se týká jak obyvatelstva, tak i prostředí a společnosti. Proces akulturace se týká také šíření městského způsobu života, ale pomocí aplikace jiných mechanismů. Dochází k modifikaci a přijímání městské kultury (Musil, 1996).

Urbanizace je proces definovaný v prostoru, není ale vymezen časově. Je úzce spojována s průmyslovou revolucí, která vznikla v období od 18. do 19. století ve Spojeném království. Ta nasměrovala vývoj lidstva do úplně jiných dimenzí. Jednou ze složek industrializačního procesu je i technologický pokrok, který započal obrat v téměř všech vědních disciplínách a promítl se do oblasti života nejen městského obyvatelstva. Industrializace kromě mnoha vynálezů umožňuje i racionální myšlení, jenž má významný vliv na formování evropských států od 18. století. Nově se rozvíjející průmysl se objevuje zejména ve městech, kde je dostatek pracovních sil, a větší možnosti pro dopravu materiálu prostřednictvím železnice. Právě železniční doprava se stala jednou z nejdůležitějších podmínek rozvoje tehdejších měst. Doba dodání zboží se výrazně zkrátila a pomohla i rychlejšímu přesunu pracovních sil. Města, kterými železnice prochází, se rozvíjela velmi prudce. Naproti tomu stagnují nebo se nerozvíjejí města, kterých se železniční doprava netýkala. Města byla přestavována nebo docházelo k výstavbě nových průmyslových center tak, aby se nacházela v blízkosti nalezišť nerostných surovin. Zakládání nových měst v 18. století odpovídá rozmístění nalezišť, protože nové technologické postupy byly naprosto závislé na surovinových zdrojích. Rozšiřovala se i plocha měst o vesnice, které tvořily jejich předměstí => konurbace¹. Přesun zboží, informací a pracovní síly mezi městskými jednotkami umožnil jejich

¹ několik měst srostlých v jednu souvisle zastavěnou plochu (soustředí)

specializaci. Začala se zvyšovat konkurence mezi městy a odrážela schopnost měst se v novém tržním prostředí prosadit. Urbanizace je proces, který je s technickým pokrokem velmi spojený.

Na sklonku 20. století se mimo železniční dopravy rozrůstá i doprava silniční. Ta umožňuje rychlejší přesun obyvatel. Po druhé světové válce se stává prioritou snaha o obnovu poničených měst. Rostoucí urbanizace, která s sebou přináší nové nároky na prostor, čas a zdroje, způsobila, že nové výrobní technologie zasáhly citelně do životního prostředí. V 60. letech se tyto důsledky stávají pro společnost citlivější a začínají se uplatňovat principy obnovy a zachování životního prostředí. Městské zóny začínají mít smíšenou funkci – týkají se vybavení, bydlení, pracovních příležitostí apod.

V současnosti se setkáváme zejména s rozvojem informačních a výrobních technologií. Mobilita obyvatel je čím dál větší, stupeň urbanizace se stále zvyšuje a společnost se řídí především ekonomickou úrovní. Pro dnešní město jsou charakteristické jeho sídelní funkce – bydlení, komerční, společenské, vzdělávací, zdravotnické, rekreační, stejně tak jako doprava a ochrana životního prostředí.

Urbanizace zasáhla celý svět v různou dobu. V současnosti proces urbanizace probíhá zejména v zemích tzv. třetího světa. Jedná se o oblasti, které až nyní procházejí industrializací (Šilhánková, 2002).

2. 1 Míra urbanizace

Ukazatelem pro hodnocení vývoje města a systému osídlení je míra urbanizace. Ta vyjadřuje poměr obyvatel žijících ve městě k celkové populaci. Je vyjádřena v procentech na úrovni států (Johnston a kol., 2000). Míra urbanizace českého osídlení v roce 2008 dosahovala 73 procent (zemepis.com, 2016). Tohoto ukazatele se však týkají i určité problémy. Mezi jednotlivými státy, ale i v rámci jednoho státu, se liší jasná definice pojmu městského sídla. Kromě přesného vymezení měst je druhým problémem při určení míry urbanizace přesnost evidence obyvatelstva. V některých státech není povinností přihlásit se k trvalému či přechodnému pobytu a tyto lidé tak mohou mít trvalé bydliště nahlášené jinde, než kde v danou dobu skutečně bydlí. Tyto nejasnosti v právní úpravě jednotlivých zemí vedou ke snížení správnosti ukazatele urbanizace.

Můžeme vymezit tři hlavní faktory, které mají vliv na hodnotu míry urbanizace v zemi. Přírozený přírůstek obyvatelstva² je prvním z nich. Druhým faktorem je mechanický přírůstek, tedy migrace obyvatelstva z venkova či ze zahraničí do města. Jako třetí faktor můžeme zmínit vliv legislativy. V této oblasti záleží, jaký obsah má definice městského sídla v dané zemi.

Vedle míry urbanizace sledujeme v souvislosti s rozvojem měst i další ukazatele, kterými jsou například podíl obyvatel žijících v největším městě konkrétní země, počet osobních automobilů na obyvatele, podíl městské populace pod hranici chudoby nebo přístup obyvatel k pitné vodě (Berg 1982).

2. 2 Důsledky urbanizace

Mezi pozitivní stránky urbanizace patří blízké umístění firem a z toho plynoucí výhody. Jedná se například o vyšší produkci za nižší cenu, výběr potřebné pracovní síly, či úspory provozních nákladů. Díky koncentraci fyzického a lidského kapitálu jsou poskytovány specializované služby, je podporována tvorba inovace a tím se zvyšuje kvalita produkce. V rámci rozvoje dynamického trhu práce si firma může volit pracovní sílu, která jí bude hlavně v odborné stránce vyhovovat. Dalšími přínosy urbanizace, jak už bylo výše zmíněno, jsou lepší obchodní vztahy, ekonomická dostupnost dopravy a obecně zlepšení infrastruktury. Dalším pozitivem je diferenciací města, které se dělí na několik funkčních zón – obytnou, průmyslovou, obchodní, relaxační.

Přes všechny pozitivní přínosy jsou některé důsledky urbanizace znepokojivé. To vede k populačnímu růstu a přelidnění s obrovskými následky. Z toho vyplývají další problémy spojené s vyčerpáním dopravní, sociální a technické infrastruktury. Dochází k zatížení a velkému znečištění životního prostředí.

Dalším problémem je nekontrolovatelný vznik urban sprawl². Nové obytné celky tvoří rodinné, či řadové domy. Jedná se o zástavbu, kde neexistuje zastavovací plán a jednotlivé nemovitosti jsou vybudovány bez ohledu na další stavby. Tyto oblasti vznikají bez potřebné občanské vybavenosti (školky, obchody, školy). Sídlní kaše³ způsobuje mizení zemědělské půdy a totální závislost na automobilu (geography.upol.cz).

² rozdíl mezi počtem narozených a zemřelých v daném roce

³ urbanistický termín, který popisuje rozrůstání měst do okolní krajiny

Podle OSN patří mezi nejzávažnější důsledky urbanizace chudoba a kriminalita. Stěhování obyvatel z venkova na okraj velkých měst vede k vytváření slumů. Jedná se o chudinské čtvrti, kde žijí lidé, kteří se vydali do města hledat práci v obtížných, nuzných podmínkách, ale s nadějí na lepší život. S chudobou se zvyšuje počet nakažlivých nemocí. Obyvatelé slumů se tak nacházejí v slepé uličce – jsou-li nemocní, nemohou získat práci. V úzké spojitosti s chudobou a přelidněností je nárůst kriminality. Obyvatelé slumů žijí vlastním životem a většinou i vlastními pravidly. Tyto oblasti bývají centrem mnoha nepokojů.

2. 3 Urbanizace a urbanismus

Urbanismus je technický a vědní obor, který se zabývá uspořádáním osídlení a sídel. Tato teorie je východiskem pro územní plánování, které se zabývá řízením a plánováním urbanistického rozvoje sídel a využitím jejich území. Dále koordinuje výstavbu, provádí územní řízení a upravuje další činnosti, které ovlivňují územní plánování. Urbanismus je tvořen souborem uměleckých i vědeckých metod a postupů, jenž slouží při zakládání a formování lidského osídlení. Je uplatňován zejména v řešení výstavby města, sídlištních celků, krajiny a celých územních jednotek. Kladen je důraz na životní prostředí.

Urbanismus je disciplína, která se zabývá procesy urbanizace, uspořádáním a utvářením urbánního prostředí lidských sídel a osídlení, jejich obnovou, rozvojem, fungováním a využitím sídelního prostoru. Urbánní prostředí je chápáno jako hmotné prostředí konkrétního sídelního prostoru. Uspořádání vyjadřuje alokaci a lokaci sídelních funkcí ve vztahu k hmotnému prostředí, k využitelnosti sídelního prostoru a jeho přizpůsobení společenským potřebám. Tomu napomáhají stavebně technické a architektonické prostředky a také organizační opatření. Tyto oblasti zajišťují fungování a možnost provozu veškerých lidských činností, které se v sídlech odehrávají každý den. Urbanistická obnova a rozvoj jsou procesy přizpůsobování osídlení a sídel společenským potřebám.

Mezi stěžejní pojmy urbanismu patří pojem sídlo a osídlení. Sídla lze dále dělit na městská a venkovská. Definice tohoto rozdělení se liší a to zejména v počtu obyvatel. Typ sídla je dále udáván i podle jeho funkce, které v jádru sídlo zastává. Společnou vlastností všech sídel je ta, že jsou situována na konkrétním místě zemského povrchu a jsou tak

součástí krajinné sféry. Druhým pojmem urbanismu je osídlení. To chápeme jako soubor lidských sídel a k nim patřící vybavení a sítě, které tato sídla propojují (Šilhánková, 2002).

2. 4 Fáze urbanizace

Proces vývoje města má několik etap. Například podle Berga se dá urbanizace rozdělit do 4 částí – klasická urbanizace, suburbanizace, deurbanizace a reurbanizace.

Klasická urbanizace

První fáze, během které se počet městského obyvatelstva zvyšuje především v centru města. Počet obyvatel roste jak v jádru oblasti, tak i v jeho zázemí. Důvodem je jak vysoká koncentrace všech funkcí do jádra města, nedostatečně rozvinutá infrastruktura, tak i nízký stupeň úrovně dopravních technologií. Jedná se o proces, který od poloviny 19. století probíhal ve vyspělých zemích.

Suburbanizace

V navazujícím procesu dochází ke stěhování obyvatel do zázemí města. Aktivnější a bohatší obyvatelé se stěhují z jádra města do přilehlého okolí a dochází k výstavbě rodinných domů – zvyšování zástavby mimo území města. Rovněž vznikají nová obchodní střediska, či průmyslové zóny na okrajích měst. Na základě suburbanizace se mění hranice mezi jádrem města a suburbánní zónou. Tato fáze vzniká v důsledku rozvoje dopravních technologií, které umožnily přístup i do vzdálenějších oblastí města. Pro rozpínající se města jsou charakteristická dopravní spojení, nedostatečná zeleň, parky i sociální prostranství, oddělení obytných zón od obchodních - to vede k častějšímu užívání osobních automobilů. Charakteristické jsou i slepé ulice, které sice obyvatelům v periferiích nabízejí určité soukromí, ale pro ostatní představují objíždění nepřístupných míst a tedy i vyšší náklady. Překážkami v předměstských částech jsou náklady na údržbu a regeneraci prostoru, špatná silniční komunikace a nedostačující technická infrastruktura (Berg 1982).

Odlišení urbanizace a suburbanizace spočívá podle Ouředníčka ve struktuře migrantů. Buď nově příchozí obyvatelé vytlačují původní obyvatelstvo, nebo původní obyvatelé dobrovolně odcházejí do periferií a jejich místo je nahrazeno nově příchozími. Rozšíření příměstské zóny může být také způsobeno obyvatelstvem z venkova, které

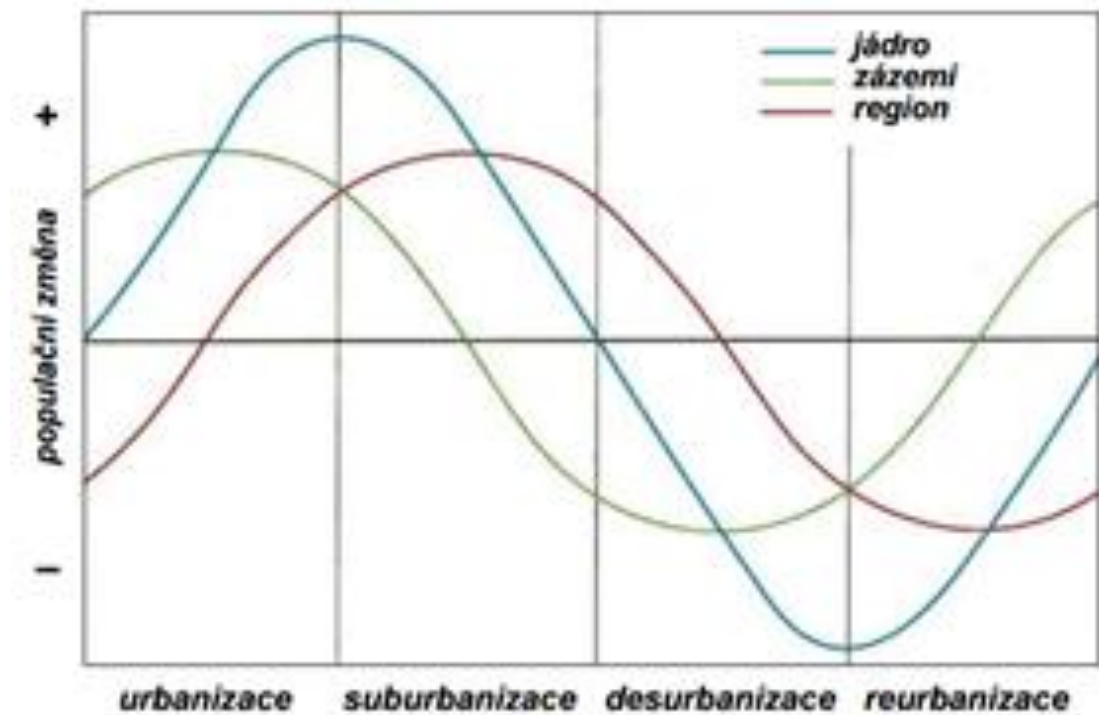
nemá žádné zkušenosti s životem v centru. Pro urbanizaci je typické stěhování obyvatelstva z venkova do měst. Rozhodující jsou tedy ekonomické důvody. Naopak suurbanizace představuje obyvatelstvo města, které vidí v životě v příměstských periferiích kvalitnější podmínky (Ouředníček 2002).

Deurbanizace

Třetí fáze představuje celkové snížení počtu obyvatel ve městech. Z demografického pohledu můžeme říci, že jde o protiklad urbanizace. Populace, která emigruje z města, se neuplatňuje v zemědělství. Má již osvojený městský způsob života. Lidé se stěhují do menších sídel a hledají příznivější podmínky pro život – čistší a klidnější životní prostředí, nižší nájemné. Dochází tak k vytváření velkých městských regionů. Počet obyvatel v regionu klesá a zvyšuje se počet obyvatel a pracovních příležitostí v městských regionech. Obytná funkce byla z městských center vytlačena a mnoho domů bylo přestavěno na kancelářské prostory.

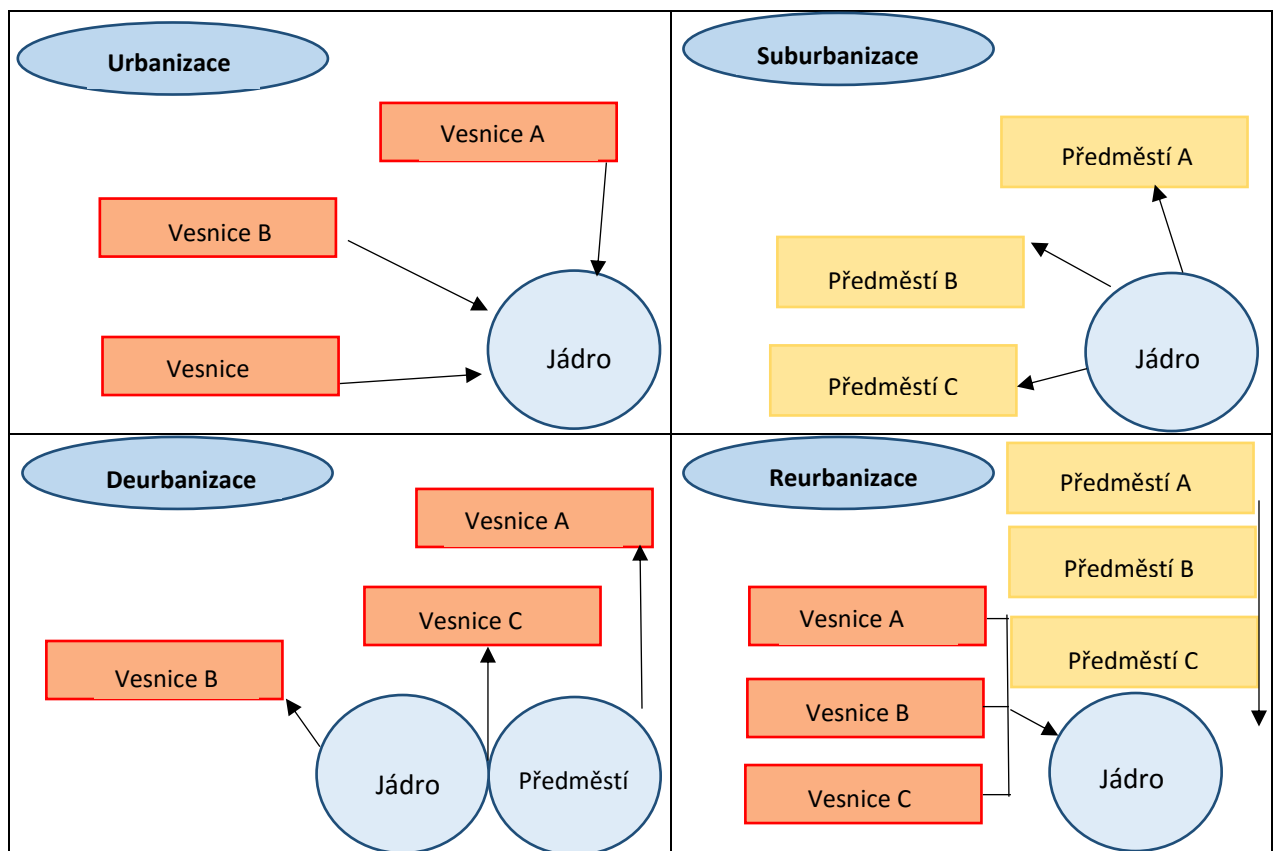
Reurbanizace

Poslední trend můžeme označit jako opětovnou urbanizaci. Od klasické urbanizace se liší zejména v nižším objemu migrace. Pokles počtu obyvatel ve městech se začal výrazně zpomalovat a dochází k jejich následnému růstu. Návrat obyvatel do měst je způsoben místní správou, která používá nástroje na podporu obytné funkce města. Reurbanizace se vyskytuje pouze u největších měst (Berg 1982).

Obr. 1 Fáze urbanizace

(Zdroj: Berg: *Urban Europe: A Study of Growth and Decline*, 1982)

Obr. 2 Etapy urbanizačního procesu

(Zdroj: Vlastní zpracování)

2. 5 Urbanizace v chráněné krajinné oblasti

Mnoho sfér je vystaveno dynamickému vlivu lidské společnosti. Jedním z těchto vlivů je i urbanizace. Rozloha urbanizovaných ploch vzrostla od roku 1990 o 5% oproti původní rozloze. Postupné omezování průchodnosti krajiny – fragmentace liniovými stavbami, oplocování a pokračující zástavba krajiny patří mezi její hlavní rizika. Ta způsobují nežádoucí členění krajiny, vedoucí k zániku biotopů řady druhů (odpady-online.cz, 2008).

Prioritou chráněné krajinné oblasti je ochrana krajinného rázu. Jde o historickou, přírodní a kulturní charakteristiku místa a souhrn příznačných jevů a znaků, které vytvářejí hodnotu a celkový charakter krajiny. Rizika pro poškození krajinného rázu chráněné krajinné oblasti představuje zejména rostoucí urbanizace území, zahušťování a rozšiřování zástavby (doprava, bydlení, rekreace), výstavba pro cestovní ruch, rekreaci a sport, rozšiřování parkovacích míst ve volné krajině (zimní areály, apod.), zalesňování nelesních pozemků, či rozvoj technických prvků v krajině (zdroje energie, stožáry). Urbanizace je faktor, který poškozuje a mění krajinu. Způsobuje změnu krajinné mozaiky a změnu reliéfu krajiny (přemísťování množství zeminy, hloubení příkopu), kácení lesních porostů způsobuje vznik nestabilních ekosystémů, a nebo dochází ke změně hydrologických poměrů způsobené přeložkami vodních toků (uake.cz, 2016).

Zachovat typický krajinný ráz lze pomocí různých opatření. Mezi ně můžeme jmenovat minimalizaci umístění převládajících technických prvků a jiných objektů, zástavbu směřovat mimo svahy, které jsou pohledově exponované, nepodporovat novou těžbu nerostných surovin a usilovat o minimalizování terénních úprav, podporovat přirozený charakter vodních toků a pramenišť, zachovávat lesní ekosystémy, podporovat obnovu horských luk a pastvin, chránit nezastavěné údolní nivy, respektovat měřítko krajiny, neumísťovat velkoplošnou reklamu mimo zastavěné území a udržovat prostupnost krajiny a chránit ji před vznikem migračních bariér (jizerskehory.cz, 2016).

3 Krkonoše a Krkonošský národní park

Krkonoše jsou nejvýznamnějším celkem Českého masivu a současně i nejvyšším pohořím v České republice. Z geomorfologického hlediska, v rámci Evropy, spadají do hercynského systému a subsystému hercynských pohoří. V tomto subsystému se Krkonoše řadí do provincie Česká vysočina, v ní do Krkonoško-jesenické subprovincie a samotný celek je Krkonošská oblast. Krkonoše se nacházejí na severu Čech, kde vytváří státní hranici s Polskem, která kopíruje rozvodí Labe a Odry, a na české straně hraničí s těmito geomorfologickými celky: Jizerskými horami, Železnobrodskou vysočinou, Podkrkonošskou pahorkatinou a Broumovskou vrchovinou. Celé pohoří zaujímá rozlohu 639 km², z toho 454 km² na Českém území a 185 km² na straně polské. Severní polská část je zlomová a příkrá, s větším počtem mělkých údolí. Na české straně jsou hluboce zaříznutá rozvětvená údolí se hřbety, rozsochami a se zbytky vyzdvižených povrchů přemodelovaných glaciální činností. Nejvyšší horou celého pohoří je Sněžka (1602,3 m), která leží na česko – polské státní hranici (Pilous a kol, 2007).

„Krkonoše – ostrov tundry uprostřed Evropy – jsou unikátní mozaikou horských ekosystémů. Svahy hor osidlují horské lesy a louky, horní partie plochých hřebenů porůstá borovice kleč, alpské trávníky a rašelinná společenstva. Druhově bohaté jsou také karové oblasti, vzniklé působením ledovců v minulosti. Pro tuto výjimečnost a krajinnou hodnotu byly v roce 1963 vyhlášeny národním parkem. Správou území je pověřena Správa Krkonošského národního parku se sídlem ve Vrchlabí.“ (krap.cz).

3.1 Vznik Krkonošského národního parku

Zdejší pestré a výjimečné přírody si lidé všimli dříve, a už v roce 1904 vznikla soukromá rezervace na Labské stráni o výměře 60 hektarů, kterou založil Jan Nepomuk Harrach. V témže roce vydává výnos o ochraně krkonošské fauny i c. k. místodržitelství v Praze. Za první republiky, v roce 1923, předložil profesor František Schustler návrh na vyhlášení národního parku v Krkonoších, ale narůstající obavy z války překazily jednání a obrana národa se stala důležitějším faktorem v rozhodování. Vzestup fašistické moci v sousedním Německu poznamenal unikátní přírodu Krkonoš výstavbou nepoužitých betonových pevností a přístupových komunikací. Rezervace Kotelská rokle (dnes Kotelní

jámy), vyhlášená v roce 1931, byla jedinou přírodní rezervací před okupací Československa Německem v Krkonoších. Roku 1952 se mezi přírodní rezervace přidaly Labský důl, Obří důl, Černohorská a Úpské rašeliniště a Pančavská louka. O osm let později byla mezi rezervace přidána další čtyři místa, ale o tři roky později, 17. května 1963 vzniká Krkonošský národní park. Na sousední polské straně vznikl Karkonoski park narodowy již v roce 1959. Roku 1992 byly Krkonoše – Karkonosze zapsány do biosférické rezervace UNESCO. Nejvýznamnější a nejzachovalejší části Krkonoš patří do evropské soustavy NATURA 2000. Ostrovy krkonošské tundry jsou zapsány do Corine Biotopes, to znamená, že se řadí mezi mezinárodně významné biotopy Evropy. Úpské rašeliniště a Pančavská louka jsou mokřady, které mají mezinárodní význam. Celková výměra parku činí 54 969 ha a dělí se do třech zón a ochranného pásma.

Tabulka č. 1: Výměra zón v Krkonošském národním parku

Národní park	I. zóna NP	II. zóna NP	III. zóna NP	Ochranné pásmo NP	Celkem
CELKEM:	6 984 ha	9 836 ha	19 507 ha	18 642 ha	54 969 ha

Zdroj: Správa Krkonošského národního parku, dostupné online z www.krnap.cz

Krkonoše se nacházejí v nadmořské výšce 400 až 1 602 m. n. m. Roční úhrn srážek se pohybuje od 800 do 1 600 mm za rok. Výška sněhové pokrývky dosahuje 150 až 300 cm a na některých místech sníh leží až 180 dní v roce. V Krkonošském národním parku se můžeme setkat s více než 1 300 druhy rostlin, některé jsou endemické a nalezneme je pouze zde. Patří mezi ně například: bedrník skalní, jeřáb krkonošský, lomikámen pižmový, všivec krkonošský nebo zvonek krkonošský. Vyskytuje se zde také 240 obratlovců, z toho 57 druhů savců a 165 druhů ptáků. Krkonošský národní park potěší i turisty. V létě i v zimě nabízí přes 800 km značených tras a v zimě přes 500 km udržovaných běžkařských tratí (krkonose.eu, 2016).

4 Špindlerův Mlýn

Špindlerův Mlýn se nachází v údolí řeky Labe, v místě, kde se sbíhá s údolím Dolského (Svatopetrského) potoka. Město je obklopeno hřebeny a horami: Medvědinem, Kozími hřbety a Pláněmi (Jirásko, 2002). Špindlerův Mlýn je prvním městem na Labi, jen pár kilometrů od pramene, obklopené Krkonošským národním parkem a nachází se v nadmořské výšce 575 až 1555 m. n. m. Pro svá jedinečná panoramata a unikátní přírodu je město a jeho okolí obdivováno turisty již několik staletí (mestospindleruvmlyn.cz, 2016).

4. 1 Počátky města

K osidlování území, na kterém v dnešní době samotné město stojí, docházelo až na začátku 16. století. Kvůli nepříznivým přírodním podmínkám v podobě neprostupných lesů se zde usazovali první lidé v letech 1516 až 1521, kdy český král Ludvík Jagelonský ulevuje horníkům ve Svatém Petru od placení desátků. Horníci zde dolovali stříbro a měď. Nedlouho poté koupil doly Kryštof z Gendorfu, který ovládal vrchlabské panství, a rozšířil jejich činnost. Společně s horníky přišli do Svatého Petra i dřevaři, kteří zásobovali dřevem doly, pálili dřevěné uhlí v milířích a splavovali dřevo po Labi do Starého Kolína, odkud ho po souši dopravovali do dolů v Kutné Hoře, kde dřevo sloužilo k důlní a palivové činnosti. Díky tomu vznikly na Labi a horských potocích klauzury⁴, které zadržovaly vodu pro splavování dřeva. Těžba v dolech byla velmi obtížná a těžká, protože hornina byla příliš tvrdá a doly sužovaly přírodní katastrofy ve formě povodní a sněhových lavin. Horníci se bez těžké techniky v nepříznivých podmínkách často obraceli na víru. Dosvědčují to názvy některých důlních děl, jako například, důl U božího požehnání nebo Boží pomoc. Ve Svatém Petru vznikla také větší koncentrace chalup pro ubytování horníků a dřevařů, ke kterým později přibyla kaplička, do které místní ulili zvon (Jirásko, 2002). Farní pamětní kniha uvádí, že v roce 1600 stálo ve Svatém Petru 13 domů (Kuča, 2008).

V roce 1713 byla postavena nová dřevěná kaple zasvěcená svatému Petru a Pavlu nedaleko stříbrných dolů nazývaných U Sv. Petra. Ve stejném roce byl uveden do provozu

⁴ Klauzura – vodní nádrž

také vrchnostenský mlýn Svatý Petr. V místech dnešního Bedřichova vybudoval roku 1746 rokytnický sklář Fabián Donth sklárnu, která brzy zanikla, ale lidská obydlí přetrvala. Díky tomu zde nechal Jan Nepomuk Harrach postavit kolem roku 1780 železné hutě. Ty zde vydržely do roku 1807, kdy shořely. Na stejném místě začala fungovat o pět let později pila.

Samotné centrum Špindlerova Mlýna vytvořily Spalkové boudy, které byly postaveny před rokem 1780 dřevaři z Würtemberska. Severněji nad Spalkovými boudami se nalézaly také Sacherovy boudy, které se skládaly ze tří chalup a postupně splynuly s městem. V roce 1784 bylo na Spalkových boudách 5 chalup a nedaleko po proudu Labe stál Spindlermühle (Špindlerův mlýn) s myslivnou. Tento mlýn byl údajně přenesen ze Svatého Petra a nacházel se na krátkém mlýnském náhonu v místech zhruba dnešního náměstí. Obyvatelé v čele s mlynářem Špindlerem žádali v letech 1784 a 1787 svého císaře Josefa II. o stavbu kostela, protože kaplička ve Svatém Petru byla v žalostném stavu. Jejich žádosti bylo vyslyšeno až za vlády Františka I., který dne 13. července 1793 uděluje patent na výstavbu kostela a vytváří samostatnou obec Špindlerův Mlýn. Během sepisování žádosti ve Vídni došlo k chybně zapsanému jménu Spindel, místo správného jména Spindler, a vznikl tak nesprávný název Spindel-Mühle. Špatně napsaný německý název vedl k chybným překladům do češtiny jako Břetenský Mlejn v roce 1842 a po roce 1918 Vřetenný Mlýn (Jirásko, 2002). Až v roce 1923 byl chybný název opraven a přepsán na oficiální Špindlerův Mlýn, Spindlermühle (Kuča, 2008).

Dřevěná kaple postavena v roce 1793 byla provizorním řešením a se stavbou zděného kostela se začalo v roce 1802. O pět let později byl kostel svatého Petra dostavěn a 1. listopadu 1807 se zde konala první bohoslužba. Jádro obce se nadále nacházelo na břehu Labe u mlýna Špindlera (Jirásko, 2002). V roce 1825 byla postavena nedaleko kostela škola, zřejmě první patrová budova v obci, a probíhalo zde každodenní vyučování (Louda, Zázvorková, 2007). K roku 1835 se nacházelo ve Svatém Petru 49 domů, na Spalkových boudách 18 domů, 12 na Sacherových boudách, Krausovy boudy (dnes Labská) čítaly 44 domů a Bedřichov 17. Na území dnešního Špindlerova Mlýna bylo v roce 1843 celkem 120 domů a 1 060 obyvatel (Kuča, 2008).

4. 2 Těžba ve Špindlerově Mlýně

Od první poloviny 16. století dochází k rozkvětu hutnictví. Nejstarším dolem byl zřejmě důl Petr, po kterém byla pojmenována osada ležící na pravém břehu Dolského (Svatopetrského) potoka. Dalšími doly v této oblasti byly Tři králové, Pavel, Jan, Matěj, Šest bratří, Bohatá naděje, Nová žíla a Vilém. Údaje vytěženého stříbra jsou značně ojedinělé, ale například roku 1592 bylo dodáno ze Svatého Petra do pražské mincovny 6,15 kg čistého stříbra. Tento rozkvět zastavil příchod Třicetileté války v první polovině 17. století, kdy doly obsadili Sasové a následně se objevily problémy s odčerpáváním spodní vody, dovozem olova, hutněním rudy a zpronevěřením provozních prostředků horními úředníky. V roce 1636 byla zdejší důlní díla prázdná a horníci z této části Krkonoš odešli (Louda, Zázvorková, 2007).

V místech dnešní Labské budaři založili již v polovině 16. století osadu Krausovy boudy, ale první dochovaná zmínka je až z roku 1665. Odlesňování, díky kterému vznikly horské louky, na nichž se stavěla stavení pro pastvu dobytka, probíhalo velice rychle (Kuča, 2008). Po zisku vrchlabského panství rodem Morzinů a po hospodářské obnově se roku 1688 vrátili do Svatého Petra horníci. Byly zprovozněny dvě ze tří známých štol. Důl prosperoval a roku 1700 měl již tři šachty, nákladná vodotěžná zařízení, koňský žentour, stoupu na drcení rudy, dva cechovní domy a kovárnu na náradí. V letech 1704, 1707 a 1714 zachvátily důl požáry, kdy v podstatě vše shořelo spolu s vodotěžnými zařízeními a důl byl zaplaven. Důl byl vždy rychle opraven a počet horníků neustále stoupal. Roku 1712 zaznamenal největší hospodářský rozkvět a zaměstnával 84 horníků. Nejvíce bylo vytěženo roku 1715, kdy bylo vyvezeno zhruba 117 kg stříbra. Pro srovnání s prvním těžebním obdobím jsou výsledky několikanásobně vyšší. V roce 1720 opět zatopila celý důl voda a vše zničila. Důl byl obnoven, ale dolování už nepřinášelo tak velké zisky, docházelo k úpadku a v roce 1737 je zaznamenán poslední odvod stříbra ze Svatého Petra. V průběhu let se těžba ve Svatém Petru a přilehlých údolích obnovovala a zase ukončovala, vždy ale bez výrazných zisků. V letech 1785 až 1790, po polomové kalamitě, se nevědělo, co se spadaným dřevem. Na starších dolech se začalo s těžbou arzenové rudy a spadané dřevo zásobovalo huť u dolů. Již v roce 1798 jsou ale doly prázdné. Začátkem 19. století přestala mít vrchnost zájem provozovat doly v této oblasti a šanci dostaly soukromé těžařské společnosti. Jedna z nich zde v roce 1858, na vypůjčených dolech Petr a Regina, začala těžit měď. Brzy poté ale doly zaplavila voda

z rozbouřeného Svatopetrského potoka a obnova dolů se již majiteli nevyplatila. V roce 1907 zde začala dolovat další těžařská společnost, která těžila na štolách Petr, Spodní štola a August Erich vedoucí pod Kozími hřbety, štoly Josef a Požehnání Boží směřovaly pod Stoh. Ani nyní se nedostavil zisk a o arzenové, měděné a železné doly projevilo zájem Rakousko-Uhersko během první světové války. Ani toto dolování nepřineslo očekávané kladné výsledky a po skončení války se těžba udržovala jen v omezeném množství, kdy k roku 1929 na několik let utichla. Naposledy byly slyšet zvuky horníků a důlní techniky v letech 1950 až 1959, kdy se ve starých šachtách a údolích prováděly průzkumné vrty uranových rud, které se hledaly radiometrickou metodou. Těžba probíhala kratší dobu ve Stohu, kde se našla barytová žíla. Uranová ruda se začala těžit nejdříve průzkumně a pak i průmyslově na Labské a Medvědině. Na Labské se dolovalo v letech 1951 až 1957, na Medvědině v letech 1952 až 1959. Od 60. let 20. století je Špindlerův Mlýn smazán z knih hornických a těžba nerostných surovin se do města již nikdy nevrátila (Louda, Zázvorková, 2007).

4.3 Vznik turismu

V první polovině 19. století začínají krásy Krkonoš objevovat turisté. Již z roku 1804 pochází zpráva z knihy Dr. Hosera o noclehu a pohoštění hostů na Spalkových boudách. V druhé polovině 19. století dochází k přebudování pár chalup na ubytovací kapacity pro turisty. Slávu Špindlerova Mlýna, jako střediska cestovního ruchu, rozšířili až v roce 1864 čtyři návštěvníci z Vratislavi, kteří se sem každoročně vraceli. Přívalu turistů ale stále chyběla dobrá komunikace. Do obce vedla cesta přes Jelení boudy do Slezského sedla, která byla ve špatném stavu a měla význam ve spojení obce s Pruskem. Spojení s vnitrozemím zajišťovaly dvě vozové neudržované komunikace, jedna do Jilemnice přes Rovinku a druhá do Vrchlabí, směřující přes Strážné až do Svatého Petra (Jirásko, 2002). Cestovnímu ruchu se obec plně otevřela po vybudování nové silnice, v letech 1864 až 1872, která vedla údolím Labe a spojovala Špindlerův Mlýn s Vrchlabím (Kuča, 2008). Zlepšit podmínky pro cestovní ruch pomohly i výstavby turistických tras krásami Krkonoš. Například v roce 1871 nechal postavit hrabě Jan Harrach cestu z Dívčích lávek k Labskému dolu a kolem vodopádu k Labské boudě, nebo v letech 1889 až 1891 byla postavena Weberova trasa z Dívčích lávek údolím Bílého Labe z výdajů hraběnky Aloisie Černín-Morzinové.

Do této doby bylo hlavní turistickou sezónou v Krkonoších léto, to se ale rychle změnilo. Místní vymysleli originální atrakci, díky které sem začali první hosté přijíždět i v zimě. Na saních rohačkách, které místní dřevaři a budaři používali k přepravě dřeva nebo sena, přestavěli pro přepravu osob, na kterých poté sjížděli z Petrovy a Špindlerovy boudy do Špindlerova Mlýna. Později se sjíždělo také z Brádrlerových bud, Míseček, ze Stohu a údolím řeky Labe. Velice oblíbené byly také přejezdy hřebene, které začínaly ve Špindlerově Mlýně, odkud zvířecí spřežení dopravilo nadšence na Petrovu, či Špindlerovu boudu a odtud se sjíždělo do středisek na pruské (dnes polské) straně hor. Tato trasa byla později ještě vylepšena na okružní jízdu z Przesieky (Hain) na Špindlerovu boudu, dále do Špindlerova Mlýna, odtud na Petrovu boudu a dojíždělo se do Jagniotkówu (Agnietendorf). Úplného komfortu se turisté dočkali v zimě roku 1909 až 1910, kdy stavitel a podnikatel Kleofas Hollmann nechal postavit vodní elektrárnu nedaleko hrabčicí pily a byla vybudována první sjezdovka s elektrickým vlekem pro rohačky a sportovní saně. Díky této atrakci navštívilo hned v zimě horské středisko téměř 3 000 lidí. Na přelomu 19. a 20. století, byly saně nejžádanějším zimním sportovním náčiním v Krkonoších, ale již brzy byly nahrazeny něčím novým a převratnějším.

Obr. 3 Návštěvníci na elektrickém vleku kolem roku 1915.

(Zdroj: Louda, Zázvorková, 2007)

První lyže se v Krkonoších objevily roku 1880 na Petrově boudě, kam je dopravili bratři Krausové. Začátky lyžování byly zpočátku těžké a pro přihlížející velmi komické. Lyže se rozšířili po Krkonoších díky bohatším vrstvám obyvatelstva, například v roce 1892 nechal dopravit do Krkonoš první dva páry lyží hrabě Jan Harrach pro své lesníky.

Další páry lyží už dokázali zhotovit místní řemeslníci. Roku 1899 vrchlabský továrník Guido Rotter obdaroval všechny horské školy lyžemi. Díky těmto darům se lyže staly postupem času nejoblíbenějším sportovním náčiním.

S nástupem lyžování se začaly vyhledávat vhodné lokality a byla odstartována těžba lesa pro potřeby lyžařského sportu. Středisko ve Svatém Petru bylo zahájeno s výstavbou lyžařského a skokanského areálu. V roce 1949 byla zprovozněna jednosedáčková lanová dráha na Pláň a s ní i dvě sjezdové tratě. Již v roce 1947 byla odstartována výstavba čtyř skokanských můstků 16 m, 28 m, 50 m a 72 m. Největší skokanský můstek byl dostaven v roce 1953.

Obr. 4 Skokanské můstky ve Svatém Petru v roce 1954

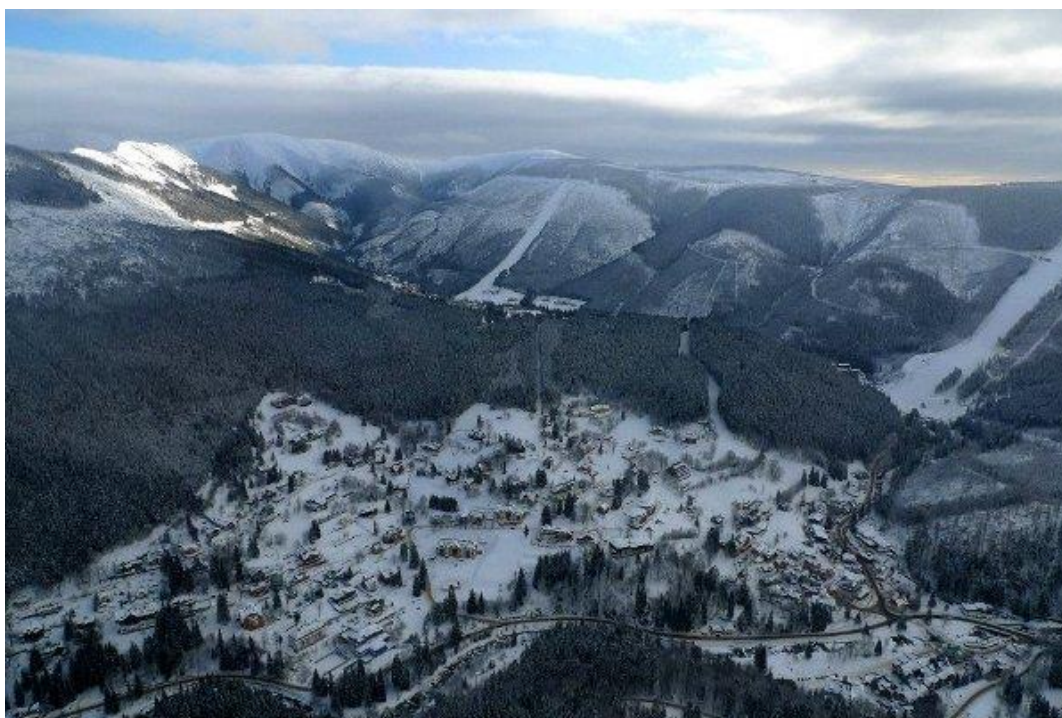
(Zdroj: Louda, Zázvorková, 2007)

V roce 1963 byl lyžařský areál upraven o prodloužení lanové dráhy, zkvalitnění modré a červené sjezdovky a úpravami prošly i skokanské můstky a běžecké tratě. V letech 1965 až 1975 proběhla výstavba skiareálu Medvědí, kde vznikla lanová dráha a dvě sjezdovky. Díky výstavbě skiareálu Medvědí, se Špindlerův Mlýn funkčně propojil se skiareálem na Horních Mísečkách. V 70. letech byly odstraněny z areálu skokanské můstky a v roce 1981 byla poupravena modrá sjezdová trať. Počtem přepravených osob přestala stačit jednosedáčková lanovka na Pláň a roku 1986 byla přestavěna na dvousedáčkovou lanovou dráhu. Ke konečným změnám došlo v roce 1993, kdy skiareály převzaly dvě akciové společnosti, ze kterých se stal roku 1996 Skiareál Špindlerův Mlýn, a. s. (Jedlička a kol., 2007). V dnešní době se ve Špindlerově Mlýně nacházejí tyto skiareály, Medvědí propojený s Horními Mísečkami, propojený Svatý Petr s Hromovkou a Labská. Sjezdové tratě jsou z 80 procent uměle zasněžovány a celkově měří necelých 25 km (skiareal.cz, 2013).

Obr. 5 Skiareál Špindlerův Mlýn v současnosti

(Zdroj: Skiareál Špindlerův Mlýn, dostupné z www.skiareal.cz)

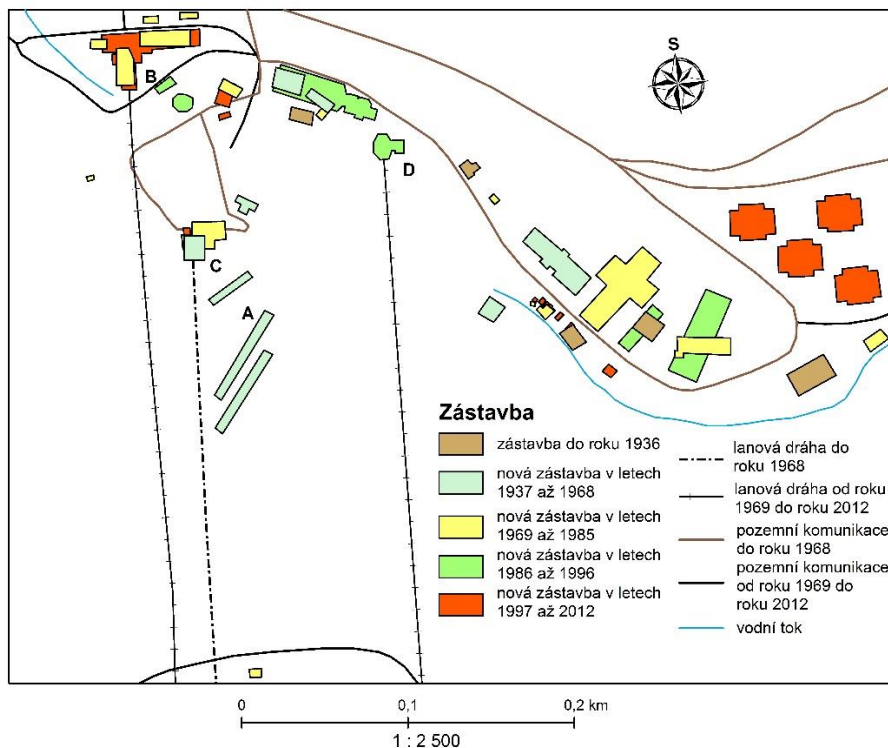
Obr. 6 Centrum města se sjezdovkami Černá a Stoh

(Zdroj: *Ski out of the Way 2013*, dostupné z www.argophilia.com)

Mapa 1 Vývoj skiareálu Špindlerův Mlýn

(Zdroj: Vlastní zpracování, vysvětlivky: A – skokanské můstky, B – lanová dráha Pláň, C – starší jednosedáčková lanová dráha Pláň. D – Lanová dráha Černá)

ZÁSTAVBA VE SKIAREÁLU ŠPINDLERŮV MLÝN v letech 1936 až 2012

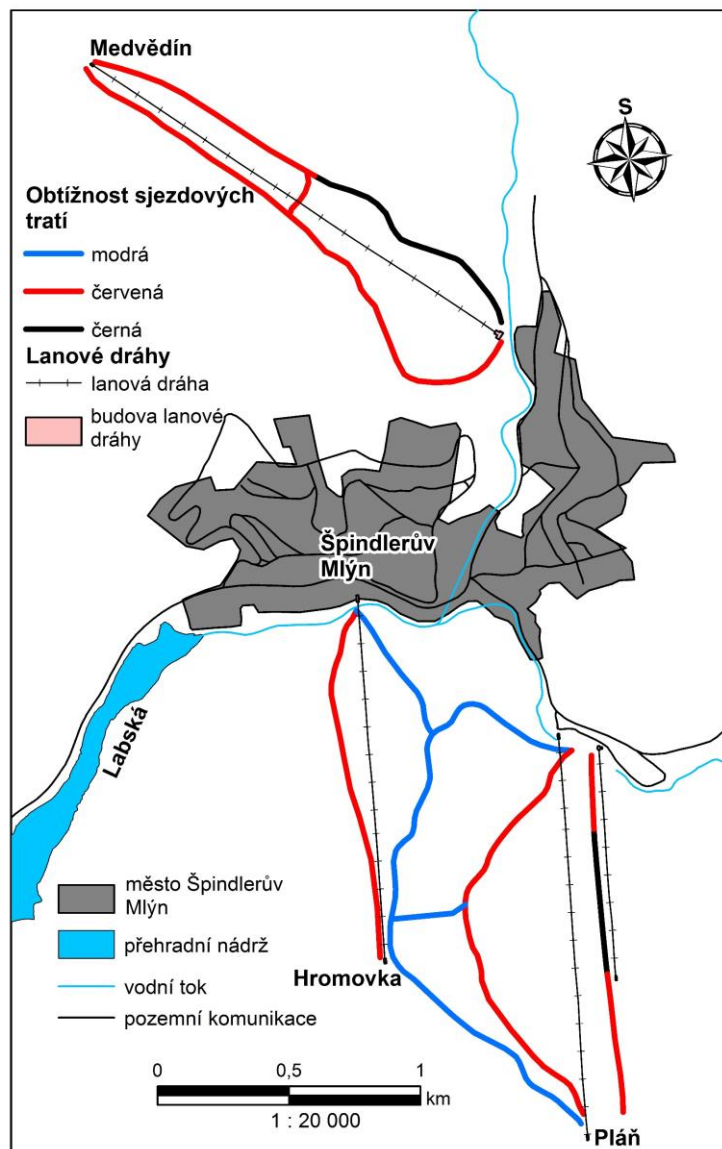

TICHÝ Jakub
Olomouc 2017

Mapa 2 Výskyt sjezdových tratí a lanových drah na území Špindlerova Mlýna

(Zdroj: letecké snímky Správy Krkonošského národního parku ve Vrchlabí, vlastní zpracování)

SJEZDOVÉ TRATĚ A LANOVÉ DRÁHY ve Špindlerově Mlýně v roce 2012

Jakub TICHÝ
Olomouc 2017

5 Urbanizace Špindlerova Mlýna

Příliv turistů znamenal pro místní vítaný přivýdělek. Nejprve byly nabízeny turistům nepoužívané místnosti nebo seníky v původních chalupách, ale postupem času vyrostly v údolí hostince, hotely a chalupy se přestavovaly, aby pojmuly co nejvíce hostů. Od budního hospodaření místní odcházeli, nechávali si dobytek pouze pro svoji obživu a turistům nabízeli mléko a vyhlášené krkonošské sýry.

5. 1 Expanze Špindlerova Mlýna

Věhlas Špindlerova Mlýna, jako nejvýznamnějšího střediska v Krkonoších, se začal velmi rozmáhat a dosvědčují to i počty návštěvníků. V roce 1884 navštívilo Špindlerův Mlýn 742 turistů, ale v roce 1912 už to bylo 4514 hostů a o rok později sem přijelo trávit dovolenou v horách neuvěřitelných 10 900 osob (Louda, Zázvorková, 2007). Ubytovací kapacity se také rychle rozrůstaly, když v roce 1894 zde působilo 25 hostinců a penzionů se 453 pokoji, kdežto v roce 1909 zde bylo již 46 hotelů, penzionů a hostinců se 796 pokoji.

Obr. 7 Špindlerův Mlýn okolo roku 1880.

(Zdroj: Louda, Zázvorková. 2007)

K roku 1869 bylo na území dnešního Špindlerova Mlýna 237 domů a dohromady 1851 obyvatel. O 11 let později stojí v obci včetně horských bud v katastrálním území dnešního Špindlerova Mlýna přesně 247 domů a 1 718 obyvatel (Kuča, 2008). Každoroční jarní tání sněhu přinášelo do horských a podhorských obcí zvýšení hladiny

horských potoků a řek, ale místy i povodně. Nejničivější zaznamenaná povodeň se stala 29. července 1897. Zdivočelé Labe zničilo jeden z větších hotelů Deutscher Kaiser (Německý císař), most do Bedřichova, hraběcí pilu, kovárnu a papírnu na Tabulových boudách.

Obr. 8 Povodeň v roce 1897.

(Zdroj: Louda, Zázvorková, 2007)

Obr. 9 Povodeň zcela zničila jeden z největších hotelů, Deutscher Kaiser.

(Zdroj: Louda, Zázvorková, 2007)

Navíc voda smetla většinu silnice ze Špindlerova Mlýna do Vrchlabí. Ve Svatém Petru, Dolský, dnes Svatopetrský, potok zničil 7 domů. Povodeň roku 1897 si vyžádala dva lidské životy (Louda, Zázvorková, 2007). I přes ničivou povodeň se obec neustále rozrůstala a při sčítání v roce 1900 se zde nacházelo celkem 304 domů a 1 851 obyvatel. Ve Špindlerově Mlýně vyrůstají budovy v tzv. švýcarském stylu s častým hrázděním⁵. Mezi nejvýznamnější budovy postavené v této době patří jistě Švýcarský dvůr, ozdobně

⁵ Hrázděné zdivo – typ zdění, kdy dřevěné trámy ve zdi jsou vyplněny nejčastěji cihlami.

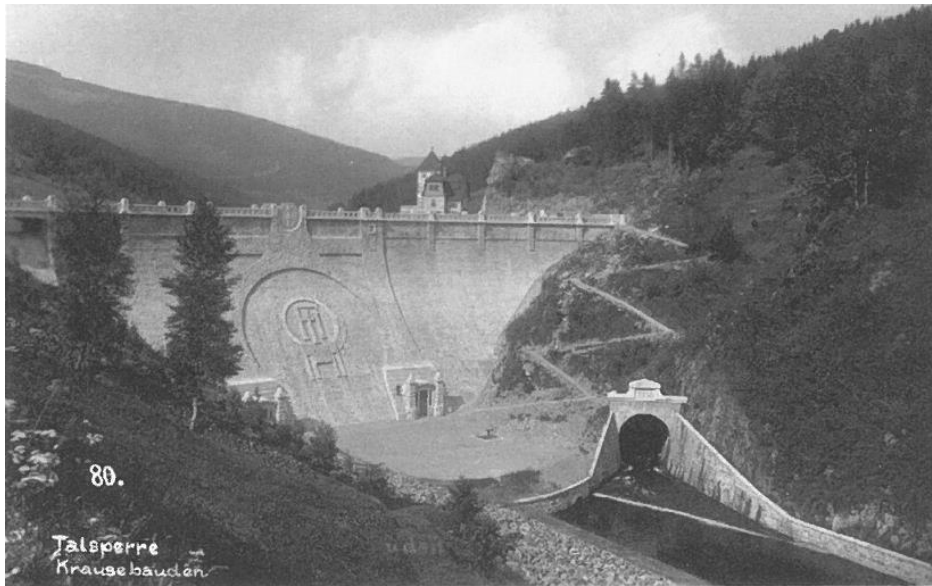
vyřezávaná dřevěná budova vystavena v roce 1895 z peněz hraběnky Aloisie Černínové-Morzinové (Kuča, 2008).

Kvůli riziku dalších ničivých povodní byla nutná regulace horního toku Labe. V letech 1899 až 1913 probíhaly práce na prohloubení a zpevnění koryta řeky. Koryto muselo být částečně přeloženo a díky tomu se některé domy na pravém břehu řeky patřící k Bedřichovu ocitly na břehu levém. Betonový most, který spojuje dodnes centrum města s Bedřichovem byl postaven roku 1911. Největším protipovodňovým opatřením, které ale nechránilo Špindlerův Mlýn, ale obce dál po toku, byla přehradní nádrž Labská postavena v letech 1910 až 1914 vídeňskou firmou Bratři Redlichové a Berger (Louda, Zázvorková, 2007). Kvůli výstavbě Labské přehrady musela být přestavěna silnice mezi Vrchlabím a Špindlerovým Mlýnem, v úseku od Michlova mlýna po Harrachovu pilu v Bedřichově.

Obr. 10 Plán přehradní nádrže.

(Zdroj: Louda, Zázvorková, 2007)

Obr. 11 Labská přehrada dostavěna roku 1914

(Zdroj: Louda, Zázvorková, 2007)

V roce 1910 bylo ve Špindlerově Mlýně celkem 307 domů a 2 469 obyvatel (Kuča, 2008). Vzhledem k rostoucímu počtu lidí se zvyšoval i počet nových žáků. Stará budova školy přestala vyhovovat a v roce 1908 byla vystavěna nová budova. Jubilejní školu císaře Františka Josefa I. projektoval již zmiňovaný stavitel a podnikatel Kleofas Hollmann, který roku 1909 postavil obecní vodní elektrárnu nedaleko hraběcí pily.

První světová válka se výrazně obce nedotkla. Fronta neprocházela neprostupným horským terénem, ale místních se dotkla především nucenými odvody a poklesem cestovního ruchu. Ve válce padlo 149 mužů ze Špindlerova Mlýna a okolí. Vznik Československa, 28. října 1918, nebyl v německy mluvícím pohraničí dobře přijat. Do této doby tvořili Němci naprostou většinu obyvatelstva Špindlerova Mlýna. Změny nastaly u názvů některých hotelů, například hotel Deutscher Kaiser se přejmenoval na hotel Grand, nebo jméno školy už nebylo pojmenováno po rakouském císaři (Louda, Zázvorková, 2007).

Obr. 12 Hotel Grand kolem roku 1928.

(Zdroj: Louda, Zázvorková, 2007)

5. 2 Sociokulturní urbanizace

Za První republiky se do Krkonoš stěhuje české obyvatelstvo a většina turistů pochází z tuzemska (Louda, Zázvorková, 2007). Země ekonomicky prosperuje a ze Špindlerova Mlýna se stalo nejvýznamnější turistické středisko v Krkonoších, které se ve 20. letech pyšní sáňkařskými drahami, kluzištěm, hokejovým hřištěm a elektrickým sáňkařským vlekem (Kuča, 2008). V roce 1923 bylo vybudováno jižně od centra koupaliště. O rok později byla postavena nedaleko bílého mostu nová budova pošty a během dalšího roku byla obec napojena na nový vodovod z Kozích hřbetů. Hotely a apartmány jsou nově budovány v tradicionalistickém stylu ovlivněné art dekem, například v roce 1925 postavena vila Tosca, nebo o rok později vybudován Alpský hotel (Louda, Zázvorková, 2007), nebo z roku 1927 hotel Bellevue. V roce 1925 se nacházelo na území dnešního Špindlerova Mlýna a okolí celkem 92 hotelů, penzionů a hostinců s téměř 1 000 pokoji (Kuča, 2008). V létě roku 1926 napáchala škody další povodeň, která zničila koupaliště a vodní elektrárnu i s turbínou. Ještě ten měsíc byla obec napojena na širší elektrickou síť a naštěstí nedošlo k dlouhodobému výpadku elektřiny. Díky regulovanému toku povodeň v centru města nic nezničila (Louda, Zázvorková, 2007). V roce 1930 žije na území dnešního Špindlerova Mlýna 2 233 obyvatel a nachází se zde celkem 364 domů (Kuča, 2008). Největšími stavbami jsou z třicátých let hotely Palace a

Central. V roce 1933 bylo otevřeno nové koupaliště, které se nacházelo na sever od centra města a obsahovalo elektrické vyhřívání, skokanskou věž a brouzdaliště.

Obr. 13 Nově vybudované koupaliště v roce 1933.

(Zdroj: Louda, Zázvorková, 2007)

Během druhé světové války dochází k odsunu většiny českého obyvatelstva a konfiskaci jejich majetku. Německé jednotky, které byly místními občany vřele vítány, dorazily do Špindlerova Mlýna 8. října 1938. Díky poloze se horské středisko, jako celé Krkonoše, připojilo k německé části Sudet. Od roku 1941 byli sovětští zajatci ubytováni v bývalých kasárnách v Bedřichově a od roku 1943 zde pobývali i Italové. Postupem války se z hotelů, apartmánů a hostinců staly lazarety a ubytovací kapacity pro zajatce. Tato nová pracovní síla pracovala například na stavbě silnice na Špindlerovu boudu. V průběhu druhé světové války padlo 106 mužů ze Špindlerova Mlýna a okolí. 9. květen 1945 znamená pro obec konec války a vjezd sovětských oddílů do centra. Od června 1945 do srpna roku 1946 probíhalo vysídlování německého obyvatelstva ve Špindlerově Mlýně a okolí.

České obyvatelstvo nahradilo německé a skladba obce se z 90 procent změnila. Centrum se podařilo osídlit velice rychle, ale chalupy a stavení v okolí, kam byl špatný přístup v zimních měsících, zůstávaly dlouhá léta neobydleny. V roce 1945 se v obci nachází 80 hotelů a penzionů, s celkem 1 538 pokoji a 3 400 lůžky. Hned první zimu po válce, roku 1945 až 1946, Špindlerův Mlýn dokazuje, že je jedno z nejvyhledávanějších horských středisek v Krkonoších, kdy sem přijelo zhruba 21 500 návštěvníků (Louda, Zázvorková, 2007).

V roce 1947 se k obci Špindlerův Mlýn připojila oficiálně obec Bedřichov a v roce 1950 se nachází ve středisku 393 domů a 6 291 obyvatel (Kuča, 2008). Po socialistickém převratu se hotely odebírají soukromým osobám a znárodňují se. Změna režimu si vyžádala i změnu jmen hotelů, například Rudý prapor, 9. květen nebo Pětiletka (Louda, Zázvorková, 2007). V roce 1951 se spojily obce Krausovy boudy a Volský důl (dnes Přední Labská) a vznikla Labská, která se v roce 1960 připojila ke Špindlerovu Mlýnu. O rok později se Špindlerův Mlýn stává městem (Kuča, 2008). Jediná významnější budova postavena v padesátých letech byla přestavba Důstojnického domu v Bedřichově na socialistickou Vojenskou zotavovnu (Louda, Zázvorková, 2007). V roce 1961 žije ve Špindlerově Mlýně celkem 1 339 obyvatel a nachází se zde 377 domů (Kuča, 2008). V průběhu šedesátých let se přestavovaly původní hotely a budovaly se i nové, například v roce 1969 architektonicky ceněný interhotel Montana (Louda, Zázvorková, 2007).

Obr. 14 Mohutná stavba vojenské zotavovny

(Zdroj: Louda, Zázvorková, 2007)

Obr. 15 Zrekonstruovaný interhotel Montana v roce 2017

(Zdroj: Vlastní zpracování)

V roce 1971 byla otevřena nová silnice do Vrchlabí, vedoucí nyní z velké části po levém břehu Labe. Od 70. let nahrazuje starou zástavbu v centru města zástavba nová (Kuča, 2008). V Bedřichově navíc vzniklo do konce 90. let panelové sídliště, které z architektonického hlediska absolutně nezapadá do horské krajiny. V roce 1977 zničil sesuv půdy koupaliště, které již nebylo obnoveno. Při stavbě sídliště byla postavena roku 1979 na Bedřichově i mateřská škola.

Obr. 16 Panelové sídliště na Bedřichově

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Obr. 17 Mateřská škola postavena roku 1979 na Bedřichově

(Zdroj: Vlastní zpracování)

V osmdesátých letech se stále ve Špindlerově Mlýně stavělo a přestavovalo. V roce 1985 byla postavena restaurace Dolská a zotavovna Pochodeň (dnes Clarion) na Labské. V dalších letech byl postaven nový vodovod, kanalizace, proběhla plynofikace města a u příjezdové silnice z Vrchlabí byla vybudována nová prodejna potravin. Ke konci 80. let byly postaveny největší hotelové komplexy ve Špindlerově Mlýně. V roce 1988 byl dostaven megalomanský projekt hotelu Horal, který je do dnešní doby chápán

veřejností za rušivý prvek tohoto horského střediska (Louda, Zázvorková, 2007). Již roku 1984 se započalo ve svahu Medvědína s unikátní stavbou. Byl zde vybudován protiatomový kryt pro generální štáb vlády jehož nadzemní část tvoří hotel Harmony, zprovozněný v roce 1989 (harmonyclub.cz, 2014).

Obr. 18 Hotel Horal ve Svatém Petru

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Obr. 19 Hotel Harmony v úpatí hory Medvědí

(Zdroj: Informační server pro Špindlerův Mlýn a Krkonoše dostupné na www.spindleruv-mlyn.com)

Po roce 1989 přešly hotely, penziony a apartmány ze státního do soukromého sektoru a věhlas Špindlerova Mlýna, jako střediska zimních sportů a rekreace, více posílil. Šedivé budovy komunistického architektonického směru se postupem doby změnily na přebudované domy, které lépe či hůře zapadají do tohoto malebného horského městečka.

Obr. 20 Centrum města v roce 2017 s hotely Praha, Windsor a Barbora

(Zdroj: vlastní zpracování)

Kvůli nekontrolované výstavbě především apartmánových domů město vydalo stavební uzávěru, kdy se může stavět pouze na místech, kde již stávala, či stojí budova. Typické horské chaloupky postupem času ustupují více či méně zapadajícím novostavbám. Po roce 2000 vznikl v místech bývalého koupaliště aquapark s apartmánovými domy.

Obr. 21 Vstup do nového aquaparku

(Zdroj: vlastní zpracování)

Obr. 22 Aquapark s apartmánovými domy

(Zdroj: vlastní zpracování)

Špindlerův Mlýn je zimní středisko, které pro své návštěvníky nabízí nejvyšší komfort a mnoho různých atrakcí, ale do dnešní doby nemá vlastní kulturní zařízení. Problém s parkováním osobních vozů přetrvává i po výstavbě obřích parkovišť. Město i Správa Krkonošského národního parku řeší každoročně desítky projektů na výstavbu nových budov, ale i zvětšení skiareálů, a snaží se dojít k rozumnému kompromisu, který nebývá vždy dobře přijat druhou stranou (Louda, Zázvorková, 2007). K datu 30. 11. 2016 na území Špindlerova Mlýna žilo 1053 lidí (MěÚ Špindlerův Mlýn).

Obr. 23 Labe v centru Špindlerova Mlýna s bílým mostem a budovou pošty

(Zdroj: vlastní zpracování)

5. 3 Demografická urbanizace

Data v této kapitole byla čerpána, na rozdíl od kapitoly předchozí z tabulek Českého statistického úřadu, kde jsou k dispozici relevantní údaje z jednotlivých sčítání lidu, domů a bytů již od roku 1869. Vývoj počtu obyvatel a obytných domů tak je k dispozici již v dnešní podobě, čili rozdělený podle aktuálních místních částí obce Špindlerův Mlýn, kterými jsou Bedřichov, Labská, Přední Labská a samotný Špindlerův Mlýn. Vzhledem k tomu, že předchozí, více popisná kapitola vychází více z knihy *Města a Městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* od Karla Kuči, mohou se číselné údaje lehce lišit. Ve zmiňované publikaci ale nebyly veškeré číselné údaje zcela kompletní, anebo se týkaly již zaniknutých osad a menších celků, proto jsou použity přesnější a kompletnější údaje ČSÚ.

Tab. 1 Vývoj počtu domů*(Zdroj: Český statistický úřad dostupný na www.czso.cz, vlastní zpracování)*

Rok	Bedřichov	Labská	Přední Labská	Špindlerův Mlýn	Celkem
1869	20	102	83	115	320
1880	20	107	85	120	332
1890	23	111	88	134	356
1900	33	104	89	167	393
1910	33	100	82	174	389
1921	33	93	85	180	391
1930	49	97	85	218	449
1950	55	98	89	240	482
1961	58	77	51	249	435
1970	60	34	16	184	294
1980	59	25	11	139	234
1991	88	73	43	214	418
2001	110	26	11	131	278
2011	115	47	18	174	354

Z tabulek 2 a 3 je možné vidět vývoj počtu obyvatel a domů ve Špindlerově Mlýně v letech 1869 až 2011. Zpočátku je potřeba se věnovat počtu obyvatel, který sice v období 1869-1930 nijak významně nerostl, ale také neklesal. Rok 1869 představuje dobu, kdy už původní těžba ve Špindlerově Mlýně a okolí byla víceméně ukončena, nebo pokračovala v zanedbatelné míře, ale právě v této době začal být o oblast zájem na poli turistického ruchu tehdejší doby. Špindlerův Mlýn začal být vyhledávaným místem jak pro letní, tak později i pro zimní aktivity, což vedlo k výstavbě nových domů, zejména k rekreačním účelům. Vznikaly zde nové horské chaty s větší ubytovací kapacitou a také infrastruktura. Z tabulek vidíme, že ve druhé polovině 19. století došlo sice k menšímu úbytku počtu obyvatel, ale na druhou stranu bylo vystavěno více domů. V tomto období docházelo zejména k rozvoji místní části Špindlerův Mlýn, kde ostatně řada tenkrát vybudovaných horských chat, hotelů a ubytoven stojí dodnes. Koncem 19. století tedy lze mluvit o procesu, kdy se z oblasti, v minulosti osídlované za účelem těžby nerostných surovin, stává vyhledávané turistické centrum a rekreační oblast. Tomu se postupně přizpůsobovalo budování infrastruktury, ubytovacích kapacit i občanského vybavení. Tabulka 2 jednoznačně ukazuje trvalý nárůst počtu domů ve Špindlerově Mlýně, v podstatě až do roku 1950 (i když data z období 2. světové války chybí), a nárůst byl výraznější v období První republiky, tedy v letech 1918 – 1938, čemuž odpovídá tehdejší naladění společnosti. Československo v tomto období patřilo mezi ekonomicky nejvyspělejší státy světa, díky čemuž se mohla oblast kolem Špindlerova Mlýna zaměřit na svoji hlavní devizu, tedy turistický ruch, a nerušeně se v tomto směru rozvíjet navzdory téměř stagnujícímu počtu obyvatel. Ten totiž podle tabulky č. 3 od roku 1869 do roku 1930 vyrostl s v podstatě mírnými výkyvy z 2 602 na 2 700. Turistický ruch jako hlavní zdroj příjmů zdejšího obyvatelstva určoval urbanistický vývoj Špindlerova Mlýna i v poválečném období a určuje ho dodnes.

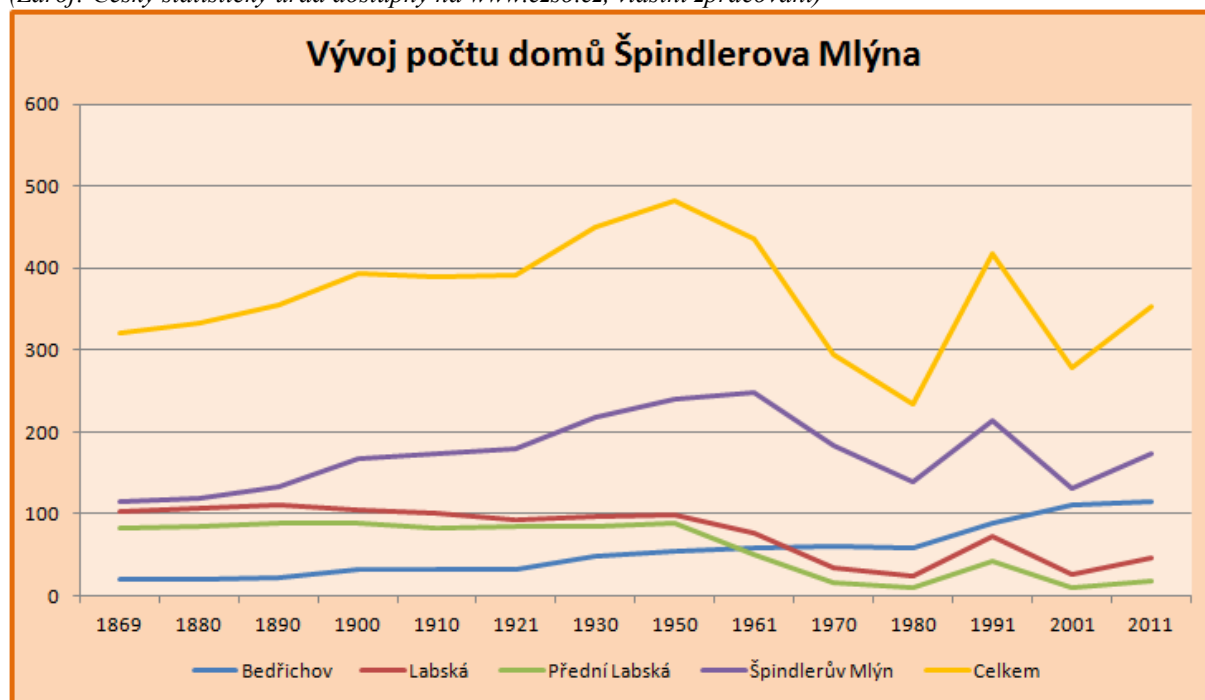
Tab. 2 Vývoj počtu obyvatel*(Zdroj: Český statistický úřad dostupný na www.czso.cz, vlastní zpracování)*

Rok	Bedřichov	Labská	Přední Labská	Špindlerův Mlýn	Celkem
1869	159	786	751	906	2602
1880	162	734	719	822	2437
1890	172	670	736	886	2464
1900	189	621	690	1041	2541
1910	252	841	596	1376	3065
1921	244	516	486	1278	2524
1930	298	549	467	1386	2700
1950	1060	409	378	4822	6669
1961	427	129	89	783	1428
1970	424	105	66	760	1355
1980	743	82	45	518	1388
1991	755	70	32	363	1220
2001	890	67	20	313	1290
2011	861	137	32	472	1502

Vývoj urbanizace lze dobře sledovat i v grafech 1 a 2. Pokud sledujeme počty domů, nelze si nevšimnout jejich výrazného poklesu v období po 2. světové válce, tedy v Československu v období komunismu. Tehdejší trend masové výstavby bytových a panelových domů se nevyhnul ani horskému městečku Špindlerův Mlýn. Tyto budovy se stavěly zejména v místní části Bedřichov. To je zřejmé z grafu č. 1, kde vidíme v roce 1961 klesající počty domů v Labské i Přední Labské, zatímco v Bedřichově byly budovány stále další a další obytné domy. Už v polovině 50. let 20. století začala být oblast využívána k hromadným rekreacím mnoha větších československých podniků, a tak často původní menší domky a chaty ustupovaly větším rekreačním budovám, hotelům a ubytovnám. Nahrazování menších budov většími bylo významným průvodním znakem stavitelství této éry, takže v podobném tempu pokračoval tento trend až do roku 1989.

Graf 1 Vývoj počtu domů

(Zdroj: Český statistický úřad dostupný na www.czso.cz, vlastní zpracování)

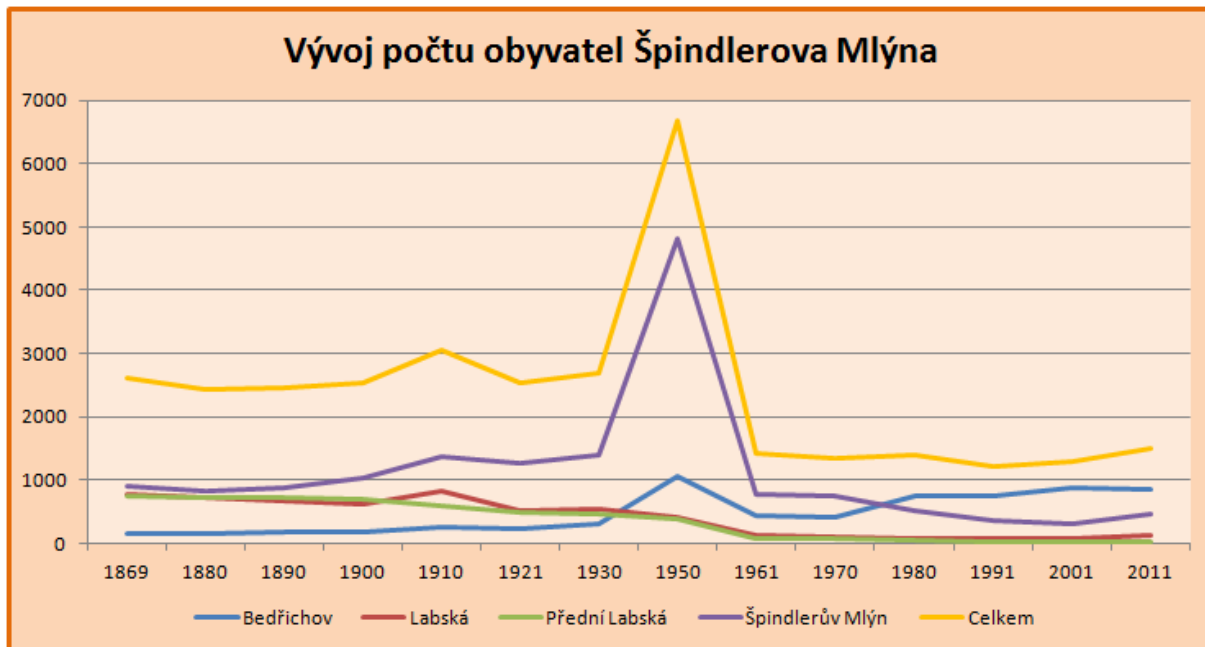
V poválečném období je třeba se zaměřit i na vývoj počtu obyvatel. Ten je dobře vidět na grafu č. 2. Je možné pozorovat velmi výrazný výkyv v počtu obyvatel zaznamenaný při sčítání lidu v roce 1950. V tomto roce dosáhl celkový stav obyvatel ve Špindlerově Mlýně 6 669. Je důležité vědět, že sčítání v roce 1950 bylo posledním, kdy byly výsledky publikovány za přítomné obyvatelstvo. To znamená, že vykazovalo počty obyvatel podle toho, kde se nacházeli v den sčítání, nikoliv podle toho, kde měli trvalé bydliště. Lze tedy říci, že tento výkyv je anomálií, která je pro potřeby této práce v podstatě zanedbatelná. Takto vysoké číslo poukazuje spíše na fakt, že se v té době ve Špindlerově Mlýně nacházelo poměrně mnoho sezónních pracovníků. S přihlédnutím ke skutečnosti, že sčítání lidu proběhlo v roce 1950 na začátku března, lze ale usuzovat, že turistická atraktivita Špindlerova Mlýna, který se nachází v oblasti Sudet, byla po válce poměrně rychle obnovena (Český statistický úřad dostupný na www.czso.cz).

Po 2. světové válce ovšem podobně tak, jako i v jiných oblastech, které byly po podepsání Mnichovské dohody postoupeny Německu, i ve Špindlerově Mlýně došlo k velmi výraznému poklesu počtu obyvatel, z něhož se město už nevzpamatovalo. Počet obyvatel se až do současnosti pohybuje od 1 200 do 1 500 a k výraznějšímu nárůstu dochází až v poslední době. Není bez zajímavosti, že docházelo k jakési vnitřní restrukturalizaci obyvatelstva, které se zhruba od roku 1980 postupně přesunovalo do části Bedřichov, kde byla v té době vystavěna sídliště panelových a jiných obytných

domů, a uvolňovalo se tak historické centrum městečka, které dnes již slouží téměř výhradně k rekreačním účelům.

Graf 2 Vývoj počtu obyvatel

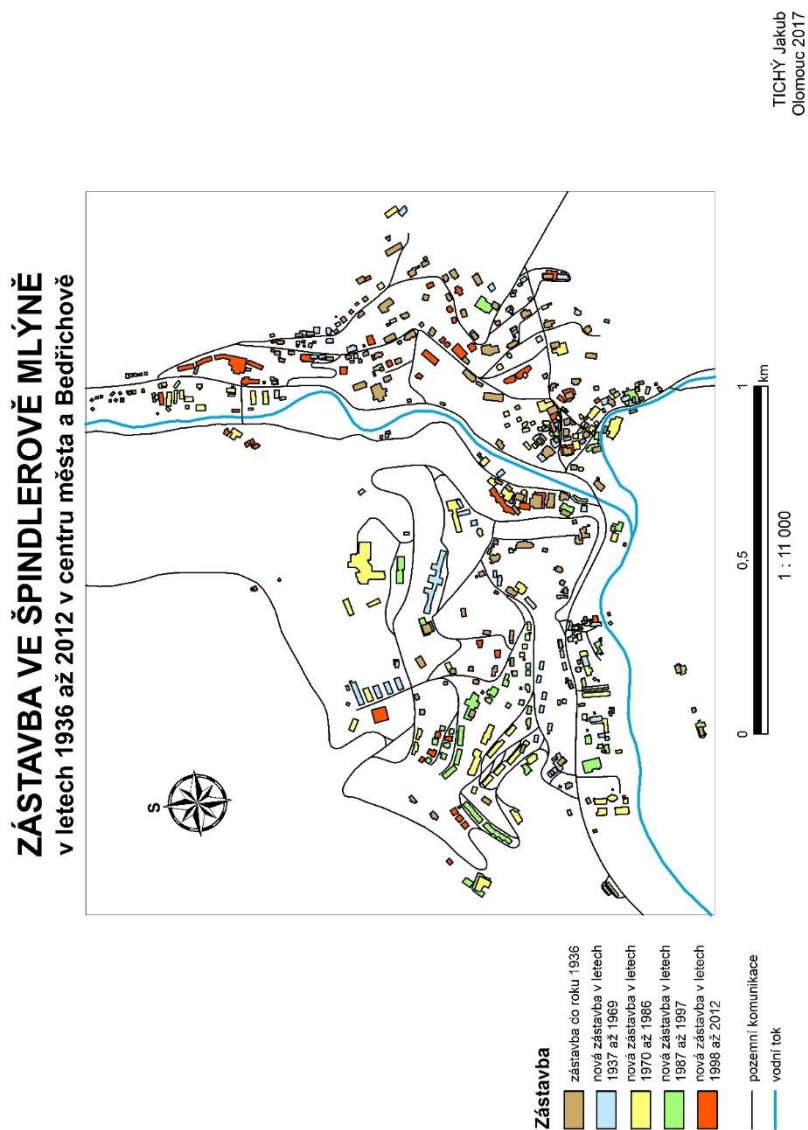
(Zdroj: Český statistický úřad dostupný na www.czso.cz, vlastní zpracování)

Z map 3 až 10 lze vidět, že před rokem 1936 se na území Špindlerova Mlýna nacházela zástavba spíše horských chalup a v centru města pár větších hotelů. Na Bedřichově v tuto dobu bylo pouze pár stavení, která nikterak nepřipomínala dnešní podobu (viz mapa 3 a 4). Mezi lety 1936 a 1969 došlo k výstavbě infrastruktury na Bedřichově a ke stavbě mnoha ubytovacích kapacit, mimo jiné Vojenské zotavovny. Nicméně centrum města zůstalo nezměněno (viz mapa 3 a 5). Do roku 1986 byly vybudovány panelové domy, hotel Harmony na Bedřichově a hustota budov v centru města se zvýšila. Byl navíc vybudován hotel Horal ve Svatém Petru a hotel Arnika na Labské (viz mapa 3, 6, 9 a 10). Za dalších 10 let se hustota zástavby ve Špindlerově Mlýně neustále zvětšovala, byly dostaveny poslední panelové domy, Bedřichov se rozrostl o další dvě nové ulice a při příjezdu do města vzniklo nákupní středisko (viz mapa 3 a 7). Do roku 2012 město prošlo značnými rekonstrukcemi a opravami stávajících budov. Mezi nejvýznamnější stavby můžeme zařadit areál aquaparku a přestavbu školy (viz mapa 3 a 8).

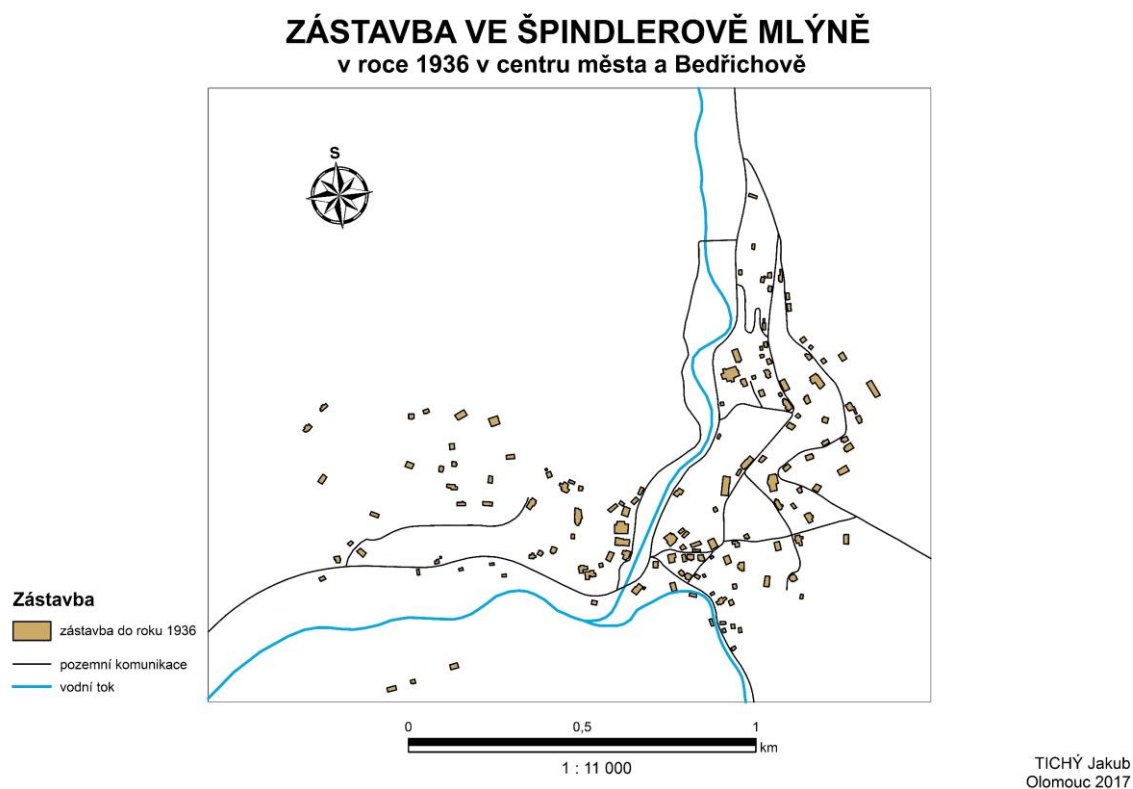
Mapa 3 Zástavba ve Špindlerově Mlýně v letech 1936 až 2012 v centru města a Bedřichově

(Zdroj: letecké snímky Správy Krkonošského národního parku ve Vrchlabí, vlastní zpracování)

Mapa 4 Zástavba ve Špindlerově Mlýně v roce 1936 v centru města a Bedřichově

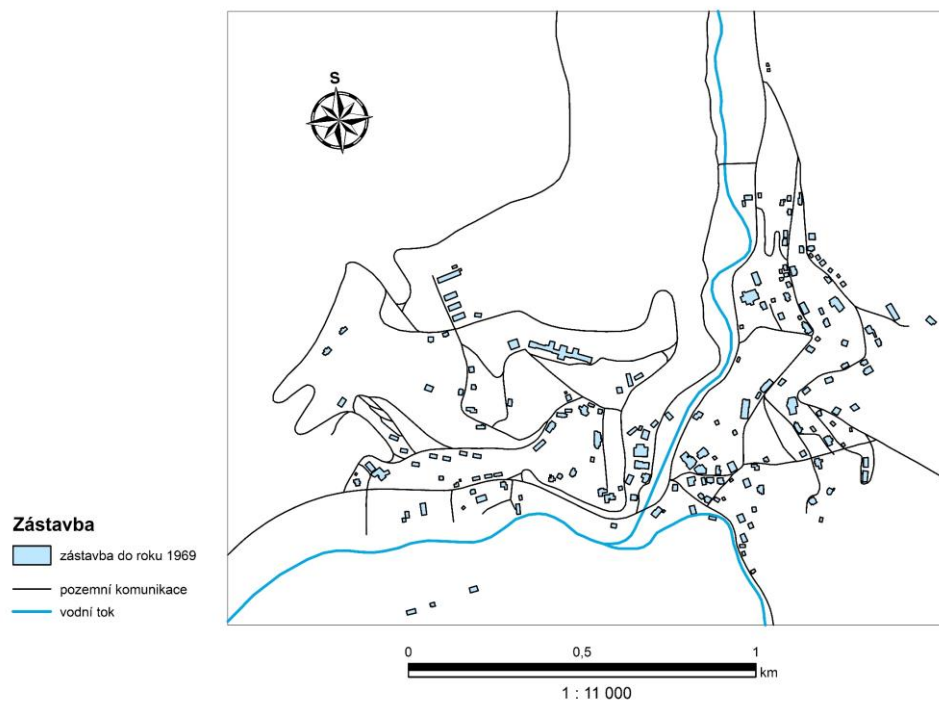
(Zdroj: letecké snímky Správy Krkonošského národního parku ve Vrchlabí, vlastní zpracování)

Mapa 5 Zástavba ve Špindlerově Mlýně v roce 1969 v centru města a Bedřichově

(Zdroj: letecké snímky Správy Krkonošského národního parku ve Vrchlabí, vlastní zpracování)

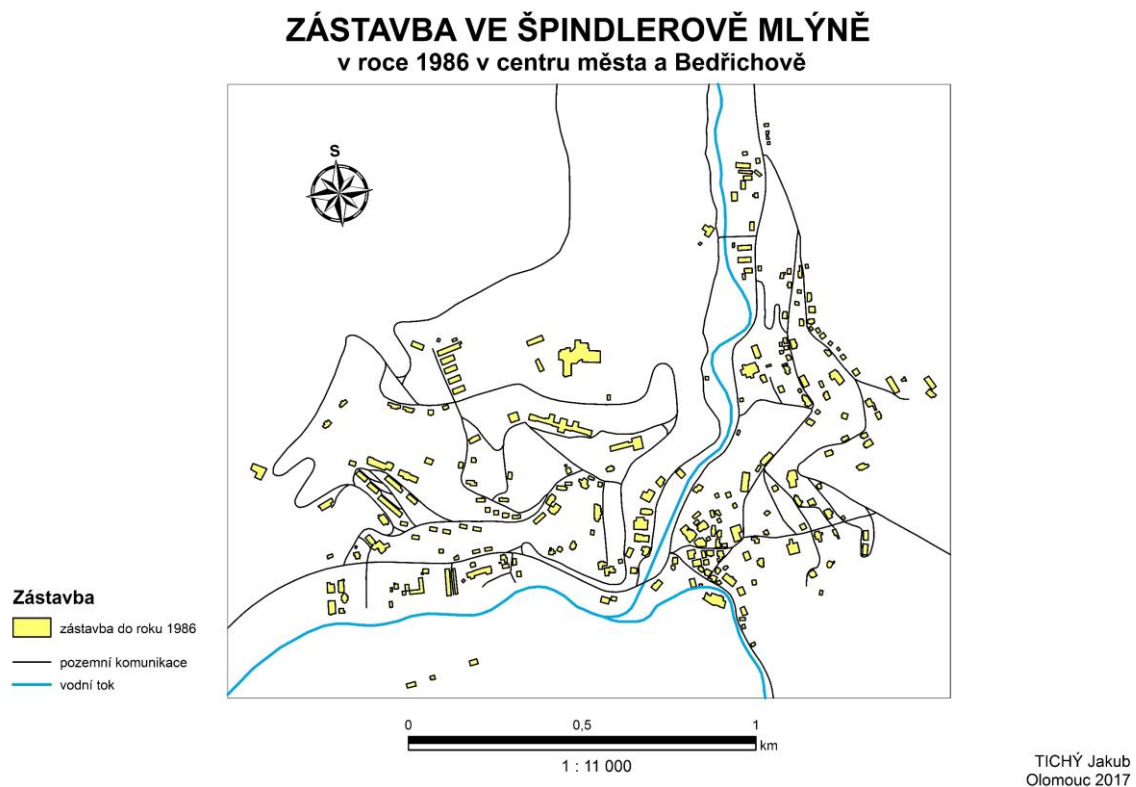
ZÁSTAVBA VE ŠPINDLEROVĚ MLÝNĚ v roce 1969 v centru města a Bedřichově

TICHÝ Jakub
Olomouc 2017

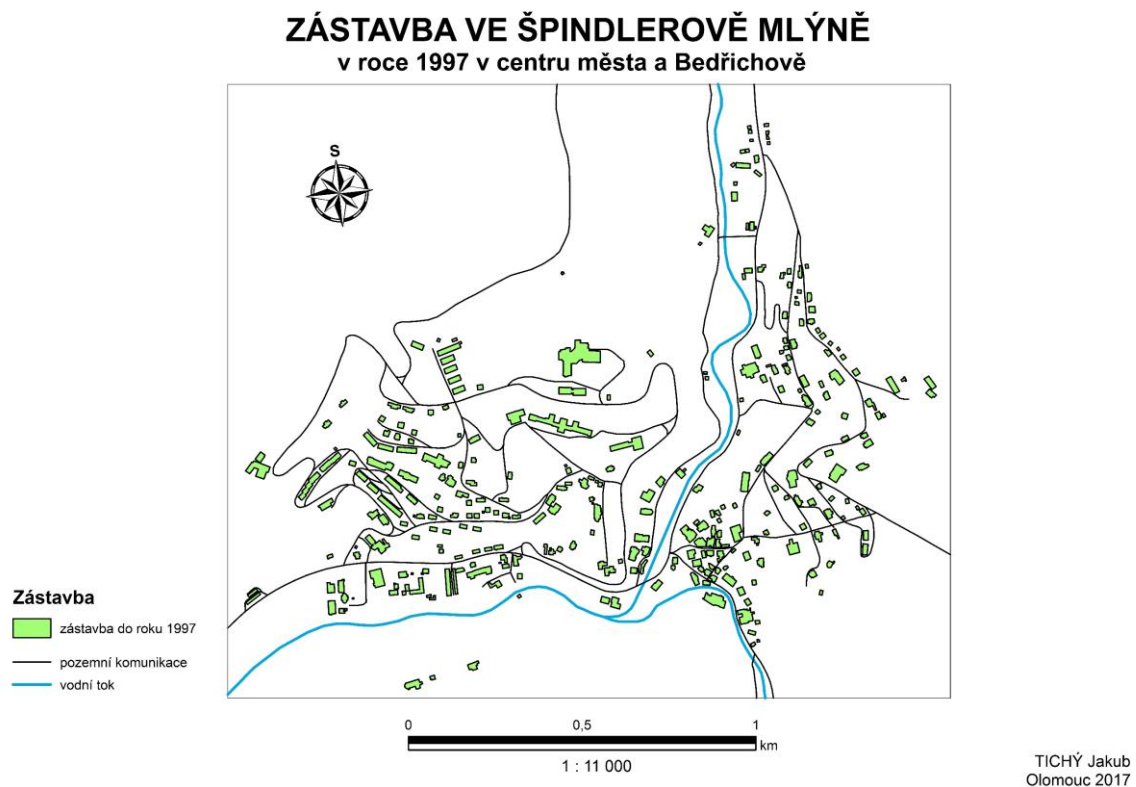
Mapa 6 Zástavba ve Špindlerově Mlýně v roce 1986 v centru města a Bedřichově

(Zdroj: letecké snímky Správy Krkonošského národního parku ve Vrchlabí, vlastní zpracování)

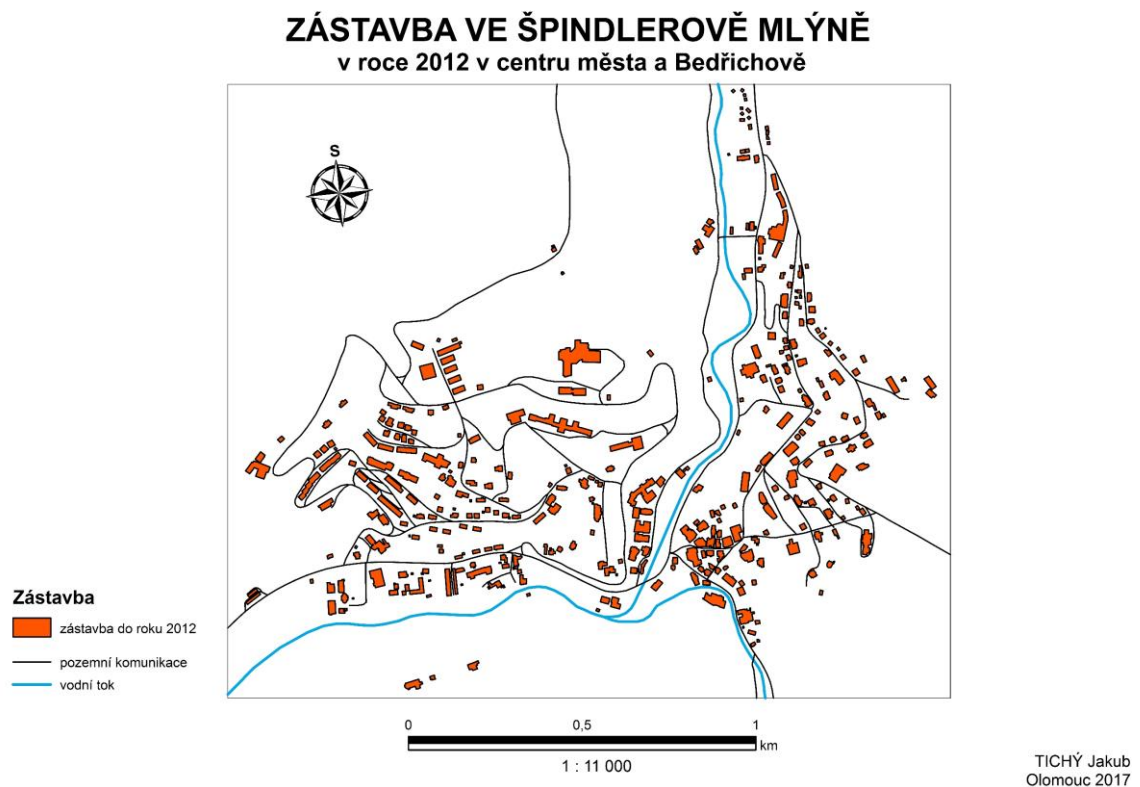
Mapa 7 Zástavba ve Špindlerově Mlýně v roce 1997 v centru města a Bedřichově

(Zdroj: letecké snímky Správy Krkonošského národního parku ve Vrchlabí, vlastní zpracování)

Mapa 8 Zástavba ve Špindlerově Mlýně v roce 2012 v centru města a Bedřichově

(Zdroj: letecké snímky Správy Krkonošského národního parku ve Vrchlabí, vlastní zpracování)

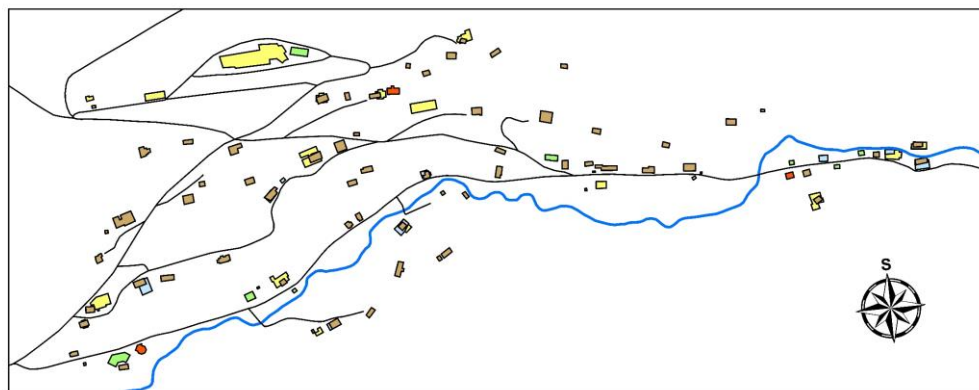

Mapa 9 Zástavba ve Špindlerově Mlýně v letech 1936 až 202 ve Svatém Petru

(Zdroj: letecké snímky Správy Krkonošského národního parku ve Vrchlabí, vlastní zpracování)

ZÁSTAVBA VE ŠPINDLEROVĚ MLÝNĚ

v letech 1936 až 2012 ve Svatém Petru

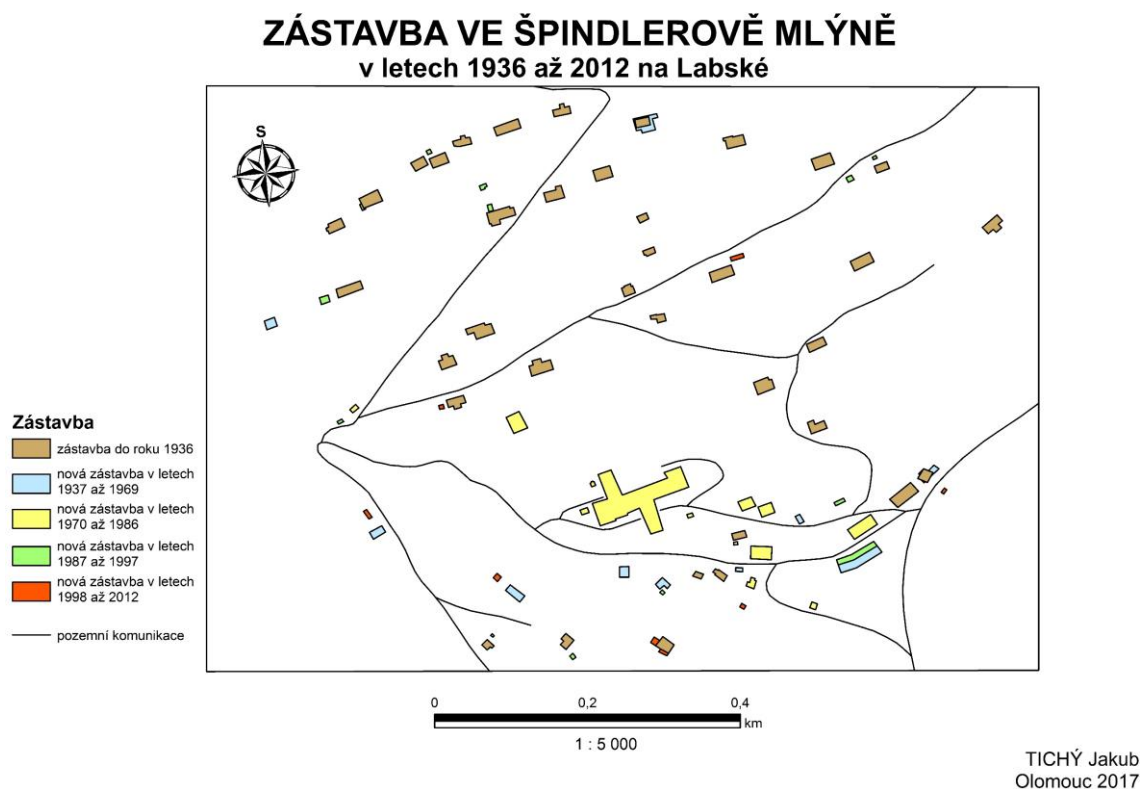
Zástavba

- zástavba do roku 1936
 - nová zástavba v letech 1937 až 1969
 - nová zástavba v letech 1970 až 1986
 - nová zástavba v letech 1987 až 1997
 - nová zástavba v letech 1998 až 2012
- pozemní komunikace
— vodní tok

TICHÝ Jakub
Olomouc 2017

Mapa 10 Zástavba ve Špindlerově Mlýně v letech 1936 až 2012 na Labské

(Zdroj: letecké snímky Správy Krkonošského národního parku ve Vrchlabí, vlastní zpracování)

Závěr

Špindlerův Mlýn se stal z malé těžařské osady věhlasným a zároveň největším zimním střediskem v Krkonoších a České republice. Nepomohla tomu pouze výborná lokalita města, ale i mnoho jiných faktorů. Jelikož obec stojí na řece Labe, potkala se několikrát v historii s ničivými povodněmi. Každá tato povodeň ale posunula město z urbanistického pohledu dále, protože vznikala nová zástavba a město bylo obměňováno k dnešnímu pohledu. Ještě před sto lety byl Špindlerův Mlýn tiché místo v horách, kde v lese dřevorubci káceli stromy, na loukách se pásli dobytek a ve stráních bylo pouze pár horských stavení, kde místní dělávali domácí sýr a mléko. Jak je tomu v dnešním světě běžné, jakmile je někde místo s panenskou přírodou bez zásahu člověka, a je takové místo někým spozorováno, nevydrží tato krása věčně. Něco podobného se stalo i s obcí Špindlerův Mlýn.

Od samotného vzniku město procházelo značnými úpravami a změnami. S úpravami koryta řeky a s výstavbou přehradní nádrže Labská přišla stabilizace území a stavba budov podél řeky Labe. Díky vodní elektrárně nabízel už na začátku 20. století Špindlerův Mlýn elektrický vlek. Od této doby se horské středisko stává nejvýznamnějším zimním střediskem na území České republiky.

Světové války se díky neprostupným horám Špindlerovu Mlýnu vyhly a město nebylo nikterak zničeno. Mohlo se neustále rozvíjet a růst. O tom také svědčí, velká čísla návštěvníků ihned po skončení obou světových válek. Zásadním obdobím, které změnilo kompletně toto horské středisko se stal socialismus. V této době se nehledělo na ochranu přírody, či ráz krajiny. V horách se začli budovat megalomanské projekty obřích hotelů a panelových sídlišť, která dodnes utvářejí podobu tohoto údolí v horách. V této práci byl popsán, zásadní zlom v urbanizaci, kdy do roku 1950 jsou budovány zásadně horské typy budov a s nástupem socialismu, jsou stavěny panelové domy s rovnými střechami, odkud nemá sníh kam sjíždět a hrozí zřícení budov.

Z vypracovaných map je patrné, že od 50. let do 90. let minulého století město procházelo největšími stavebními změnami a největšími změnami ve vývoji počtu obyvatel. Do Špindlerova Mlýna se sjíždí velké množství sezonních pracovníků, kvůli kterým se stavějí další a další ubytovací kapacity. V této době jsou budovány budovy, které narušují ráz krajiny v Krkonošském národním parku a kvůli sportu a rekreaci je Správa Krkonošského národního parku nucena posunovat hranice parku. Kvůli sjezdovým tratím jsou káceny průseky lesů a lidé se díky lyžím dostávají dále do

národního parku, kde ohrožují místní faunu a floru. Ve Špindlerově Mlýně se donedávna hledělo spíše na přívál více a více návštěvníků a s tím spojených financí, než na ochranu okolní přírody a je pouze na dalších generacích, aby horská střediska nenarušovala národní park. S výstavbou nových sjezdových tratí, bude docházet k navyšování ubytovacích kapacit, díky tomu bude pokračovat výstavba dalších budov, stále bude přijíždět více a více lidí a okolní příroda bude více a více znečištěna.

Summary

Based on research of expert literature this thesis has described and explained the concept of urbanization and its specific kinds. There was analyzed its possible impact, in either positive or negative way, its measurement possibilities and different stages of an urbanization process.

In practical part the thesis is first focused on the Giant mountains and the Giant mountains national park and describes its history and presence. The thesis then closer specifies the city Špindlerův Mlýn and describes it in historical context, describes the development of the city and influences that had the impact on urbanization process in either political, social and natural way.

The thesis defines how the city consisting of mineral materials mining oriented colonies developed into sought-after tourist destination. It also informs us about important historical milestones and significant people which had the impact on the city development and future urbanization process. The thesis then also highlights effects of urbanization process in both positive and negative way. It shows the progress of settlement of this mountain area since the Austrian-Hungarian monarchy era, during both world wars, the communism era until recent days.

Seznam použité literatury:

Literární zdroje:

BERG, Leo van den: Urban Europe: A Study of Growth and Decline. 1st ed. New York: Pergamon Press, 1982. 162 s. ISBN 008023156X1

GREGORY, Derek: The dictionary of human geography. 5th ed. Malden, MA: Blackwell, 2009, xvi, 1052 s. ISBN 978-140-5132-886

JIRÁSKO, F.: Špindlerův Mlýn na dobových pohlednicích, Gentiana, Jilemnice, 2002, 2 – 6 s. ISBN 80-86527-04-02.

JEDLIČKA, J. a kol. : Krkonoše – příroda, historie, život, 1. vydání, Baset, Praha, 2007, 380 s. ISBN 978-80-7340-104-7.

JOHNSTON, R. J., GREGORY, D., PRATT, G., WATTS, M., eds. : The Diictionary of Human Geography, 4th edition, Blackwell Publishers, Oxford, 2000. 524 s.

KUČA, K., Města a městečka, V Čechách, na Moravě a ve Slezsku VII. díl, Libri, Praha, 2008, 300 – 308. ISBN 80-85983-12-5

LOUDA, J., ZÁZVORKOVÁ, B. : Zmizelé Čechy – Špindlerův Mlýn, 1. Vydání, Paseka, Praha, Litomyšl, 2007, 5 – 61. ISBN 978-80-7185-867-6

MUSIL, J.: Urbanizace. In: Velký sociologický slovník, 2. svazek, P – Z, Karolinum, Praha, 1996, 1358 s.

MUSIL, J. a kol.: Lidé a sídliště, 1. vydání, Svoboda, Praha, 1985, 334 s.

OUŘEDNÍČEK, M.: Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu. In: Sýkora, L. ed.: Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. Ústav pro ekopolitiku. Praha, 2002, 39-54s. ISBN 80-901914-9-5.

PILOUS, V. a kol. : Krkonoše – příroda, historie, život, 1. vydání, Baset, Praha, 2007, 121 s. ISBN 978-80-7340-104-7.

ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra, KOUTNÝ, Jan, ČABLOVÁ, Markéta a kol : Urbanismus a územní plánování, 1. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2002. 126 s. ISBN 80 – 794 – 415 – 7

Internetové zdroje :

Historie hotelu Harmony : [online]. [cit. 29/04/2016] Dostupné z: <http://www.harmonyclub.cz/hotel-spindleruv-mlyn-krkonose-historie.html>

Hotel Harmony club : [online]. [cit. 29/04/2016] Dostupné z: <http://www.spindleruv-mlyn.cz/accommodation/hotel-harmony-club/>

Krkonošský národní park : [online]. [cit. 16/04/2016] Dostupné z: <http://www.krkonose.eu/cs/krap>

Odpady : [online]. [cit. 22/04/2017] Dostupné z: <http://odpady-online.cz>

Procesy urbanizace : [online]. [cit. 12/04/2016] Dostupné z: <http://www.unium.cz/materialy/0/0/procesy-urbanizace-m20939-p1.html>

Skiareál Špindlerův Mlýn : [online]. [cit. 24/04/2016] Dostupné z: <http://www.skiareal.cz>

Správa krkonošského národního parku : [online]. [cit. 05/04/2016] Dostupné z: <http://www.krap.cz>

Státy podle míry urbanizace : [online]. [cit. 10/04/2016] Dostupné z: <http://www.zemepis.com/urbanizace.php>

Vývoj sídel a urbanizace : [online]. [cit. 10/04/2016] Dostupné z: <http://geography.upol.cz/soubory/lide/halas/ZH1/08-vyvoj%20sidel%20a%20urbanizace.pdf>

Ústav aplikované a krajinné ekologie : [online]. [cit. 18/04/2017] Dostupné z: <http://uake.cz>

Jizerky : [online]. [cit. 18/04/2017] Dostupné z: <http://www.jizerske-hory.cz>

Seznam příloh

Vázané přílohy:

Příloha 1: Hotel Palace club

Příloha 2: hotel Praha

Příloha 3: budova městského úřadu

Příloha 4: hotel Central a centrum města

Příloha 5: centrum města

Příloha 6: lanová dráha Hromovka

Příloha 7: hotel Start

Příloha 8: lanová dráha Medvědí

Zdroj dat: vlastní fotografie

Příloha 1: Hotel Palace club

Příloha 2: hotel Praha

Příloha 3: budova městského úřadu

Příloha 4: hotel Central a centrum města

Příloha 5: centrum města

Příloha 6: Lanová dráha Hromovka

Příloha 7: hotel Start

Příloha 8: Lanová dráha Medvědin

